

Міністерство освіти і науки України
Державний торговельно-економічний університет
Вінницький торговельно-економічний інститут

Кафедра обліку та оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Теоретичні аспекти і методичні основи обліково-аналітичної оцінки інвестиційної безпеки підприємства

(за матеріалами Товариства з обмеженою відповідальністю «АГРОТЕХ»,
с. Тишківка, Добровеличківський район, Кіровоградська область)

Здобувача вищої освіти
II курсу, групи ФКА-21 д(м)
спеціальності 071 «Облік і
оподаткування»
освітньої програми
«Фінансовий контроль та аудит»
денної форми навчання

_____ Анатоля СНИЦАРЕНКА

Науковий керівник
д-р. екон. наук, професор

_____ Ганна ДАЦЕНКО

Гарант освітньої програми
д-р. екон. наук, професор

_____ Ганна ДАЦЕНКО

Вінниця 2023

ЗМІСТ

ВСТУП		3
РОЗДІЛ 1	Теоретичні аспекти і методичні основи обліково-аналітичної оцінки інвестиційної безпеки підприємства	6
	1.1. Економічна сутність інвестиційної безпеки та її ідентифікація в системі економічної безпеки підприємства	6
	1.2. Характеристика виду діяльності та організаційно-економічна характеристика ТОВ «АГРОТЕХ»	13
РОЗДІЛ 2	Організаційно-інформаційні основи обліково-аналітичної оцінки інвестиційної безпеки підприємства	19
	2.1. Організація бухгалтерського обліку як засіб забезпечення інвестиційної безпеки підприємства	19
	2.2. Методичні підходи до формування обліково-аналітичної оцінки інвестиційної безпеки підприємства	25
РОЗДІЛ 3	КОНТРОЛЬ ТА ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ТОВ «АГРОТЕХ»	31
	3.1. Аналіз інвестиційної діяльності та привабливості в умовах забезпечення інвестиційної безпеки ТОВ «АГРОТЕХ»	31
	3.2. Внутрішній контроль як складова економічної безпеки та інвестиційні ризики в економічній системі підприємства	37
	ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	47
	СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52
	ДОДАТКИ	59

ВСТУП

На сьогодні внаслідок повномасштабного вторгнення росії, політичної нестабільності, кризового стану вітчизняної економіки, практичного самоусунення державних органів від регулювання та здійснення інвестиційних процесів, а відтак – відсутності слабкого інвестиційного клімату, українські підприємства не спроможні нарощувати інвестування. Що спонукає до того, що вкрай необхідна якнайшвидша й якісна розбудова інвестиційних процесів в Україні з урахуванням її інвестиційної безпеки, формування дієвої системи її забезпечення.

Інвестиційна безпека підприємств різних галузей залежить від джерел, обсягів та методів фінансового забезпечення. В сучасних умовах більшість підприємств не мають можливості функціонувати без достатнього обсягу фінансових ресурсів, які можливо отримати за рахунок взаємодії із зовнішніми інвесторами. Відсутність комплексного підходу до облікового відображення елементів забезпечення інвестиційної безпеки унеможливорює створення інформаційної бази для аналізу формування та використання інвестиційних ресурсів підприємства.

Теоретичній розробці питань, пов'язаних з підтримкою достатнього рівня економічної та інвестиційної безпеки на всіх рівнях управління, багато уваги приділяли: І. Барановський, К. Боримська, Л. Гнилицька, Д. Грицишен, А. Дикий, В. Жук, В. Кириленко, Я. Крупка, О. Лаговська, В. Мірошник, В. Труш та інші науковці. Значний внесок у дослідження проблеми обліково-аналітичного забезпечення процесу управління зробили такі вчені: Ф. Бутинець, Г. Кірейцев, Я. Крупка, Л. Гнилицька, О. Гудзинський, М. Дем'яненко, М. Пушкар, П. Саблук, В. Самочкін, М. Чумаченко, Н. Правдюк, Т. Мулик, О. Подолянчук й інші. Віддаючи належне науковій та практичній значущості праць згаданих учених, слід зазначити, що у вітчизняній і зарубіжній літературі дотепер не знайшли відповідного відображення деякі важливі аспекти здійснення обліково-аналітичного забезпечення

управління інвестиційною безпекою підприємств.

Метою дослідження є наукове обґрунтування теоретичних положень і практичних рекомендацій з удосконалення бухгалтерського обліку та економічного аналізу інвестиційної безпеки підприємства як основи підвищення рівня його інвестиційної привабливості.

Реалізація мети вимагає постановки і вирішення таких завдань:

- 1) уточнити економічну сутність інвестиційної безпеки та її ідентифікацію в системі економічної безпеки підприємства;
- 2) визначити сутність ризику інвестиційної діяльності в економічній системі підприємства та їх вплив на обліково-аналітичне забезпечення;
- 3) обстежити організацію бухгалтерського обліку як засіб забезпечення інвестиційної безпеки підприємства;
- 4) дослідити методика облікового відображення способів зниження ризику при реалізації інвестиційної діяльності підприємства;
- 5) розкрити порядок відображення інформації про інвестиційну безпеку у звітності підприємства;
- 6) обґрунтувати теоретичні основи економічного аналізу інвестиційної безпеки підприємства;
- 7) здійснити аналіз інвестиційної діяльності та привабливості в умовах забезпечення інвестиційної безпеки підприємства.

Об'єктом дослідження є система обліково-аналітичного забезпечення інвестиційної безпеки підприємства (на прикладі ТОВ «АГРОТЕХ»).

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, організаційно-методичних та практичних положень обліково-аналітичного забезпечення інвестиційної безпеки підприємств.

Методологічною основою дослідження є загальнонаукові та спеціальні методи пізнання. Для уточнення та поглиблення економіко-правової сутності інвестиційного ризику використано методи теоретичного узагальнення, групування і порівняння.

Системний підхід, методи конкретизації, діалектичний, аналіз, синтез, абстрагування покладені в основу удосконалення організаційних і методичних положень бухгалтерського обліку та економічного аналізу операцій, пов'язаних із забезпеченням інвестиційної безпеки. За допомогою методу моделювання визначено підходи до організації та методики бухгалтерського обліку та економічного аналізу операцій із забезпечення інвестиційної безпеки.

Інформаційною базою дослідження слугували праці вітчизняних і зарубіжних авторів, нормативні документи з бухгалтерського обліку, аудиту, аналізу, права, матеріали наукових конференцій тощо.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у теоретичному обґрунтуванні та вивченні організаційно-методичних рекомендацій з удосконалення бухгалтерського обліку та економічного аналізу операцій, пов'язаних із забезпеченням інвестиційної безпеки підприємства.

Практичне значення одержаних результатів полягає в запровадженні організаційно-методичних положень бухгалтерського обліку та економічного аналізу операцій, пов'язаних із забезпеченням інвестиційної безпеки ТОВ «АГРОТЕХ».

Основні положення магістерської роботи обговорювались та були позитивно оцінені на XI Всеукраїнській науково-практичній Інтернет-конференції «Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю», що відбулась у м. Вінниця, Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ, 22 березня 2023 р.. Тези доповідей опубліковано у Віснику студентського наукового товариства «ВАТРА» Вінницького торговельно-економічного інституту ДТЕУ, Вінниця, 20 квітня, 2023.

Основний зміст магістерської роботи викладений на 52 сторінках комп'ютерного тексту. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 72 найменувань, містить 6 таблиць, 7 рисунків, 7 додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ І МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОЇ ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Економічна сутність інвестиційної безпеки та її ідентифікація в системі економічної безпеки підприємства

Проблема формування економічної безпеки є надзвичайно важливою для вітчизняної економічної науки за умов сьогодення. Це пояснюється тим, що, по-перше, акцент досліджень і практичного вирішення даної проблеми змістився на рівень підприємств у зв'язку з посиленням їх самостійності та відповідальності, а також безперечною необхідністю забезпечення економічної безпеки як складової, що впливає на інвестиційну привабливість підприємства.

Так, спочатку пандемія коронавірусу виявилася найбільшим глобальним викликом з часів Другої світової війни і вона принесла масштабні наслідки медичного, політичного, економічного характеру, а також зміни у сфері безпеки. А тоді ще й 2022 р. розпочався зловісно: смертоносна агресивна війна Росії в Україні призвела до жахливих людських жертв, поставила під загрозу міжнародний порядок і наразила незліченну кількість підприємств на ризик. У результаті загрозами із зовнішнього середовища для вітчизняних підприємств стали скорочення ринків збуту, погіршення стану фінансової системи, спад загального обсягу виробництва, що призвело до зростання невиконання ними договорів тощо.

Таким чином, багато підприємств знаходяться на межі банкрутства, зростає ризик втрати ними життєдіяльності, саморозвитку і прогресу, втрати економічної незалежності та конкурентоспроможності, що призводить до значного зниження їх економічної безпеки. Як відомо, несвоєчасне усунення проблем щодо економічної безпеки на рівні підприємства спричиняє негативні наслідки в масштабах усієї економіки країни. Саме тому, за сучасних умов господарювання забезпечення

економічної безпеки підприємств є найпершою передумовою для забезпечення економічної безпеки суб'єктів більш високого економічного рівня. Це потребує створення відповідної ефективної системи безпеки підприємства, першочерговим завданням якої є своєчасна оцінка й аналіз економічної безпеки.

Механізм забезпечення економічної безпеки підприємств може складатися з різного ступеня структуризації та формалізації. Дія механізму реалізації економічної безпеки підприємства спрямована на досягнення економічної безпеки підприємства за рахунок мінімізації зовнішніх та внутрішніх загроз, які зумовлені ризиками, а також за рахунок ефективного управління. А забезпечення організації бухгалтерського обліку як елементу системи економічної безпеки підприємства є основним процесом при обробці, аналізі та систематизації даних про факти господарського життя. Отже, бухгалтерський облік як інформаційна система генерує формування об'єктивної інформації про підприємство і забезпечує зацікавлених користувачів інформацією про реальний стані фінансово-господарської діяльності підприємства [64]. Тому, результат взаємодії механізму забезпечення економічної безпеки із системою бухгалтерського обліку полягає у надходженні необхідної інформації для організації процесу виробництва відповідно до сукупності інтересів підприємства.

Проблема забезпечення економічної безпеки є достатньо новою для сучасної економічної науки. Хоча останнім часом дане питання набуває особливої актуальності, про що свідчать часті появи наукових праць, присвячених окремим її складовим, зокрема – інвестиційній безпеці.

Економічна безпека підприємства визначається якісними та кількісними показниками, найважливішим серед яких, вважаємо, можна визначити рівень економічної безпеки. Наведений показник залежить від можливості управлінського персоналу підприємства і керівників усіх рівнів ефективно уникненню потенційних загроз та мінімізації наслідків окремих негативних складових зовнішнього і внутрішнього середовища. Структура механізму реалізації економічної безпеки підприємства формується з декількох блоків.

Як відомо, поняття «система» належить до загальних і універсальних тлумачень. Воно може використовуватись відносно до різних предметів, явищ і процесів. Невипадково термін вживається в безлічі різних змістовних варіацій [68]. Система, знаходячись в постійному русі, провокує зміни. За формами руху системи поділяють на економічні, механічні, фізичні, хімічні, біологічні і соціальні.

«Систему» як категорію, визначають дві протилежні характеристики: обмеженість і цілісність. Обмеженість – це зовнішня характеристика системи, а цілісність – внутрішня характеристика. Власне система може характеризуватись обмеженістю, але не набувати ознаки цілісності. Система – це взаємопов'язана множина елементів, що відображає об'єктивне функціонування конкретних окремих взаємозв'язаних множин та не містить спеціальних обмежень, властивих окремим системам. Таке обґрунтування може охарактеризувати систему як непостійну сукупність або взаємозалежність ряду елементів [68].

Система визначається основними властивостями: обмеженістю, цілісністю, структурованістю, взаємозалежністю з середовищем, ієрархічністю, множинністю описів. Обмеженість є основною та визначальною характеристикою системи. Вона є важливою, але не єдиною основною властивістю. Оскільки, певна сукупність елементів є обмеженою від зовнішнього середовища, то вона може вважатися системою, а може і не вважатися.

Система, як цілісна сукупність, може характеризуватися системним способом функціонування, який включає її внутрішнє функціонування, пов'язане із структурною організацією, і зовнішнє функціонування – власне виконання певних функцій. Відомо, що цілісність не узагальнюється до складових частин. Так як науковий опис об'єкта допускає процедуру уявного поділу цілісності, то цілісністю є окрема множина опису.

Також визначають два розповсюджених напрями до формування системи: описовий підхід і конструктивний підхід [68]. Для того, щоб встановити, який підхід ми покладемо в основу побудови системи інвестиційної безпеки

досліджуваного підприємства, розглянемо їх специфіку (рисунок 1.1).

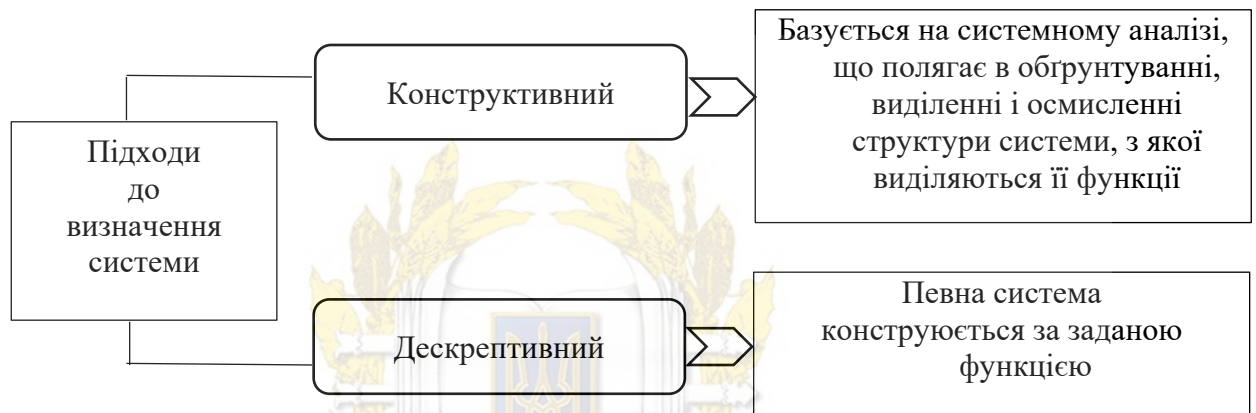

Рисунок 1.1 – Підходи до визначення категорії «система» [68]

Перший – дескриптивний підхід, полягає у визначенні того, що в основі побудови системи лежить важливий зв'язок між її складовими елементами, структурою та функціями, які дана система реалізовує. Ось чому дескриптивний підхід до побудови системи полягає в тому, що особливості функціонування системи пояснюються її структурними елементами, що знаходять реалізацію у визначенні системи. Структурна схема системи при дескриптивному підході повинна бути наступною та включати такі завдання:

- 1) встановлення елементів, що характеризують окрему часово-просторову визначеність;
- 2) встановлення зв'язків між елементами;
- 3) обґрунтування системо-утворюючих властивостей та зв'язків;
- 4) окреслення структур, тобто законів композиції;
- 5) аналіз характерних ознак та функцій системи.

Наступний – конструктивний підхід носить зворотний характер, відповідно до якого за заданою функцією конструюється відповідна структура системи. Конструктивне визначення системи: система базується на множині функціональних елементів і відносин між ними, що виділяється з середовища, відповідно до заданої мети в рамках певного тимчасового інтервалу [68].

Виділення і побудова системи відбувається за такими етапами: 1) формується ціль, яку повинна реалізовувати система; 2) формуються функції, для забезпечення реалізації поставленої цілі; 3) визначається або моделюється структура, яка забезпечує реалізацію функції. Ціль, як правило, витікає з проблемної ситуації, що характеризується недостатністю коштів для виконання мети, а система, у цьому випадку, є засобом вирішення проблеми.

Автори [37, с.77] зазначають, що внутрішнім устроєм системи є єдність складу, організації і структури системи. Погоджуємося з даним твердженням, оскільки склад системи зводиться до повного переліку її елементів, тобто це сукупність всіх елементів, з яких складається система. Склад характеризує суть системи та складність побудови.

Вважаємо, що суть системи економічної безпеки підприємства і, зокрема, такої її складової як інвестиційна безпека полягає в тому, що створюється єдиний механізм, який, з одного боку, постійно залучає фінансові ресурси, а з іншого боку, забезпечує постійний відбір, підготовку і реалізацію нових інвестиційних проектів та забезпечує мінімізацію ризиків від їх реалізації. Елементи є складовими частинами будь-якої системи. Функціональні складові є основними елементами економічної безпеки підприємства, що характеризуються сукупністю важливих напрямів забезпечення економічної безпеки, та якісно відрізняються один від одного за своєю сутністю.

Погляди дослідників, щодо визначення структурних елементів економічної безпеки підприємства також не мають єдиного наукового підходу. Зазначимо, що більшість дослідників визначають такі складові як: фінансова; інтелектуальна, кадрова; техніко-технологічна; політико-правова; інформаційна; екологічна; силова [37, с. 77].

Наведемо узагальнену послідовність процесу забезпечення економічної безпеки підприємства у розрізі її фінансової складової [37, с. 78]:

1) оцінка загроз негативної ймовірності реалізації дій щодо право-політичної складової рівня економічної безпеки;

- 2) аналіз поточного стану забезпечення фінансової складової економічної безпеки;
- 3) аналіз ефективності запобігання ймовірним наслідкам впливу негативних факторів впливу на фінансову складову економічної безпеки підприємства;
- 4) планування порядку дій із забезпечення фінансової складової економічної безпеки, а також оголошення рекомендаційних пропозицій щодо її реалізації;
- 5) бюджетування та планування в частині практичного впровадження запропонованого комплексного порядку дій;
- 6) планування необхідного обсягу фінансових ресурсів;
- 7) поточна реалізація запланованих дій в процесі здійснення підприємством господарської діяльності.

Інтелектуальна складова і кадрова складова – визначають, в першу чергу, інтелектуальне та професійне забезпечення кадрами. Порядок інтелектуальної складової та кадрової складової економічної безпеки повинен охоплювати взаємозалежні, та власні напрями діяльності того чи іншого суб'єкта господарювання.

Техніко-технологічна складова – передбачає оцінку ринку технологій щодо виробництва продукції аналогічного профілю певного підприємства.

Політико-правова – охоплює такі елементи економіко-організаційного напрямку: оцінка ймовірності негативного впливу; аналіз поточного рівня забезпечення безпеки; планування комплексних дій спеціальними підрозділами підприємства; реалізація ресурсного планування; планування складання бюджетів в частині забезпечення роботи ряду функціональних підрозділів підприємства.

Інформаційна – формується в такий спосіб: проводиться збір різних видів інформаційного забезпечення, щодо способу діяльності підприємства; оцінюється отримана інформація із дотриманням загальноприйнятих дій.

Екологічна підсистема – повинна гарантувати екологічну безпеку громадянам з позиції підприємств, які реалізують свою господарську діяльність на певній території.

Силова – з позиції програми антикризового господарювання повинна:

реалізувати фізичні і моральні складові діяльності працівників підприємства; забезпечити гарантії реалізації безпеки використання майна та капіталу підприємства; реалізувати гарантії забезпечення безпеки інформаційного середовища підприємства [37, 45, 72].

Проведення діяльності підприємства пов'язане з рядом ймовірнісних загроз, оскільки здійснюється в умовах впливу ризику підприємницької діяльності. Мінімізація рівня ризику є виправданою для підприємств лише за умови досягнення в результаті реалізації заходів антикризового управління, тобто, за рахунок залучення інвестиційних ресурсів.

Крім того, необхідно виділити такі основні джерела загрози економічної безпеки підприємства, що формуються в системі бухгалтерського обліку:

- 1) порядок внутрішнього регулювання бухгалтерського обліку на підприємстві (положення про бухгалтерську службу, облікова політика для цілей бухгалтерського, управлінського та податкового обліку, форма бухгалтерського обліку);
 - 2) функціонування облікової системи (збір первинних облікових даних, формування облікових регістрів, зберігання і захист бухгалтерської інформації, формування та подання бухгалтерської звітності);
 - 3) порушення вимог законодавства;
 - 4) ненадійний персонал організації (керівництво, фахівці бухгалтерської служби)
- [45].

Тому, при реалізації інвестиційних проектів необхідним є забезпечення економічної безпеки підприємства, яке повинно здійснюватися на всіх рівнях. Оскільки реалізація інвестиційних проектів пов'язана з впливом низки факторів, як зовнішніх так і внутрішніх, необхідно окреслити систему управління інвестиційними ризиками при реалізації запропонованих проектів. Адже така система забезпечить підвищення фінансової стійкості підприємства, і таким чином – сприятиме забезпеченню економічної безпеки підприємства.

Забезпечення інвестиційної безпеки має подвійну природу. З одного боку, оцінка

стану інвестиційної безпеки дозволяє інвестору встановити ступінь загроз при спрямуванні ресурсів в інвестиційний проект. З іншого – дозволяє підприємству залучити заплановані обсяги фінансування. Тому, обґрунтування місця інвестиційної безпеки та її елементів у складі економічної безпеки є об'єктивною необхідністю для всіх учасників інвестиційного процесу.

У світлі системних кризових явищ та розвитку глобального інтеграційного процесу, саме інвестиційна складова економічної безпеки може виявитися визначальним фактором формування необхідного рівня фінансової стабільності підприємств. Враховуючи мінливу нестабільну ситуацію у різних сферах функціонування економіки, інвестиційні вкладення стануть визначальним фактором покращення діяльності реального сектора економіки та України в цілому в післявоєнному періоді.

Таким чином, нами у складі економічної безпеки виділено інвестиційну складову та обґрунтовано її змістовне наповнення, що сприятиме ефективній організації, реалізації та визначенню місця операцій із забезпечення інвестиційної безпеки серед об'єктів бухгалтерського обліку з метою прийняття управлінських рішень задля мінімізації ризиків усіх учасників інвестиційного процесу.

1.2. Характеристика виду діяльності та організаційно-економічна характеристика ТОВ «АГРОТЕХ»

Об'єктом дослідження є сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю «АГРОТЕХ», яке знаходиться на землях с. Тишківка, Кіровоградської області, Добровеличківського району.

Повна назва підприємства: Товариство з обмеженою відповідальністю «АГРОТЕХ». Скорочена назва ТОВ «АГРОТЕХ». Підприємство є юридичною особою і здійснює свою діяльність відповідно до чинного законодавства України та

Статуту (додаток А). Підприємство працює з травня 2002 року і впевнено тримається на лідируючих позиціях серед підприємств, що працюють у цій галузі.

Основні види діяльності підприємства:

01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур;

01.41 Розведення великої рогатої худоби молочних порід;

01.46 Розведення свиней;

01.61 Допоміжна діяльність у рослинництві;

01.63 Післяурожайна діяльність;

01.64 Оброблення насіння для відтворення;

03.12 Прісноводне рибальство;

46.21 Оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин;

49.41 Вантажний автомобільний транспорт.

Основна інформація про організаційні та економічні особливості функціонування досліджуваного підприємства представлена в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 Організаційно-економічна характеристика ТОВ «АГРОТЕХ»

Назва чинника	Характеристика
Форма власності	приватна власність
Код ЄДРПОУ	31715423
Розмір	середнє: залежно від сезону від 500 до 1000 робітників
Персонал	наймані робітники на постійній основі і частина робітників, що виконують сезонні роботи
Ступінь охоплення ринку	регіональне підприємство
Структура	Лінійно-функціональна
Керівник	Саусь Сергій Іванович

Було обрано саме ТОВ, оскільки ця організаційно-правова форма, що забезпечує, на відміну від статусу індивідуального підприємця, збереження

особистого майна засновника від стягнення по підприємницьких боргах, здобула собі популярність відносно простотою створення організації, при якій не вимагається випуску і реєстрації цінних паперів, мінімальними вимогами до розміру і порядку оплати статутного капіталу, відносно простою структурою управління, і, як наслідок, низькими витратами на стартовому етапі бізнесу.

Товариство є юридичною особою: має у власності відособлене майно, що враховується на самотійному балансі, може від свого імені набувати і здійснювати майнові і особисті немайнові права, нести обов'язки, бути позивачем і відповідачем в суді. Товариство має право в установленому порядку відкривати банківські рахунки на території України і за її межами. Товариство має штампи і бланки зі своїм фірмовим найменуванням, власну емблему і інші засоби індивідуалізації. Товариство діє відповідно до законодавства України, Статуту і засновницького договору.

Товариство має право здійснювати будь-які види діяльності, не заборонені законом. Види діяльності, що підлягають ліцензуванню, здійснюються товариством після отримання ліцензії у встановленому законом порядку.

Товариство самотійно організовує і забезпечує свою трудову, фінансову, господарську і інші види діяльності, розробляє необхідні для цього внутрішні положення і інші акти локального характеру. Товариство самотійно укладає і контролює виконання господарських і інших договорів зі всіма видами організацій, підприємств і установ, а також приватними особами.

Товариство реалізує свою продукцію, роботу, послуги з цін і тарифів, встановлених самотійно або на договірній основі, а у випадках, передбачених законодавством, за державними розцінками.

Товариство є комерційною організацією, тобто створюється учасниками для досягнення мети: отримання прибутку та розподіл його серед учасників.

Контроль виробничої й господарської діяльності підприємства здійснюється податковими, природоохоронними і іншими органами, що мають право контролю.

Підприємство укладає цивільно-правові договори, контракти, встановлює інші

види договірних стосунків з будь-якими юридичними та фізичними персонами в Україні. Підприємство, відповідно до чинного законодавства, користується правом самостійного визначення порядку найму та звільнення працівників, форм і систем сплати праці, розпорядку робочого дня та змінності роботи.

Відмітимо, що лінійно-функціональна структура управління на ТОВ «АГРОТЕХ» характеризуються такими принципами: централізоване ухвалення рішень (тобто, право ухвалити остаточне рішення належить одній людині – директорові); чіткий розподіл праці – що призводить до підвищення кваліфікації фахівців в кожній області; ієрархічність рівнів управління (тобто, кожен нижчий рівень контролюється вищим і підкоряється йому); принцип одноголосності; здійснення прийому на роботу в суворій відповідності з кваліфікаційними вимогами.

Переваги: єдність і чіткість розпорядництва, узгодженість дій виконавців, простота управління (один канал зв'язку), чітко виражена відповідальність, оперативність в ухваленні рішень, особиста відповідальність керівника за кінцеві результати діяльності свого підрозділу.

Недоліки: високі вимоги до керівника, який повинен бути підготовлений всесторонньо, щоб забезпечувати ефективне керівництво по всіх функціях управління; відсутність ланок по плануванню і підготовці рішень; перевантаження інформацією, безліч контактів з підлеглими, концентрація влади.

Як відомо, результати діяльності підприємства – це найважливіша характеристика для підприємства. Вона визначає конкурентоспроможність, потенціал в діловому партнерстві, оцінює, в якому ступені гарантовані економічні інтереси самого підприємства і його партнерів у фінансовому і виробничому відношенні. Метою аналізу фінансово-економічних показників діяльності ТОВ «АГРОТЕХ» є підвищення ефективності його роботи на основі системного вивчення всіх видів його діяльності. З їх допомогою керівники здійснюють планування, контроль, покращують і удосконалюють напрямки своєї діяльності. Ефективність функціонування підприємства, незалежно від організаційно-правової форми і видів його діяльності в

умовах ринку визначається здатністю підприємства приносити достатній дохід або прибуток (додаток Б).

Проаналізувавши відповідні дані (додатки В-Ж), можна зробити висновок, що підприємство ТОВ «АГРОТЕХ» у 2018-2022 рр. прибуткове. Так, чистий прибуток значно зростає протягом досліджуваного періоду, зокрема, у 2022 р. він збільшився на 24172 тис.грн. або на 100,07 порівняно з 2021 р. У 2020 рр. спостерігається найбільший приріст чистого прибутку підприємства, а саме на 225,4%. Це є позитивної тенденцією розвитку ТОВ «АГРОТЕХ», оскільки чистий прибуток виступає основним джерелом формування фінансових ресурсів, які забезпечують його можливість у самофінансуванні; фінансовою основою розширеного відтворення діяльності; захисним механізмом від загрози банкрутства підприємства і базою зростання його ринкової вартості. Чинниками, що зумовлюють таку динамку є зростання валового прибутку за рахунок зменшення собівартості продукції і зниження обсягу витрат на збут. Відповідно, валовий прибуток у 2022 р. зростає на 29676 тис.грн. або на 72,36% у порівнянні з 2018 р., а також на 23005 тис.грн. або на 48,25% у порівнянні з 2021 р. Фінансовий результат від операційної діяльності має аналогічну тенденцію – у 2022 р. зростає на 28075 тис.грн. або на 109,35% у порівнянні з 2018 р., а також на 22556 тис.грн. або на 72,31% у порівнянні з 2021 р. Фінансовий результат до оподаткування також збільшується і має аналогічні значення з чистим прибутком.

На рисунку 1.2 наочно показано динаміку чистого прибутку ТОВ «АГРОТЕХ» у 2018-2022 р.

Відмітимо також зростанням собівартості продукції ТОВ «АГРОТЕХ» протягом аналізованого періоду, зокрема у 2022 р. порівняно з 2021 р. цей показник збільшився на 4081 тис. грн. (22%), тоді як у порівнянні з базовим 2018 р. – збільшився на 21152 тис. грн. (26,57%). Адміністративні витрати та витрати на збут також зростають. При відповідному зниженні інших операційних витрат на 1521 тис.грн. у 2022 р. у порівнянні з 2018 р., на 2994 тис.грн. у порівнянні з 2019 р. і на

Рисунок 1.2 – Динаміка чистого фінансово результату (прибутку) ТОВ «АГРОТЕХ» у 2018-2022 р.

5978 тис.грн. у порівнянні з 2020 р. – це є резервами збільшення прибутку за рахунок зменшення витрат.

Первісна вартість основних засобів на кінець 2022 р. зросла на 1970 тис.грн. у порівнянні з 2021 р. і склала 139052 тис.грн., на 60231 тис.грн. у порівнянні з 2018 р., що свідчить про підвищення виробничого та збутового потенціалу підприємства. Відповідно маємо значне збільшення фондоозброєності.

Якщо проаналізувати показники рентабельності (збитковості) реалізації продукції ТОВ «АГРОТЕХ», то можна відмітити, що всі вони мають значення більше нуля. А також у 2022 р. маємо тенденцію до росту рівня рентабельності, а саме на 11,46% у порівнянні з попереднім періодом, що в цілому також свідчить про зростання прибутковості підприємства.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ІНФОРМАЦІЙНІ ОСНОВИ ОБЛІКОВО- АНАЛІТИЧНОЇ ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

2.1 Організація бухгалтерського обліку як засобу забезпечення інвестиційної безпеки підприємства

Однією з важливих складових управління в забезпеченні інвестиційної безпеки (як складової економічної безпеки), є система бухгалтерського обліку, тобто, бухгалтерський облік, в межах якого функціонує фінансовий та управлінський.

Формування якісної інформації можливе лише в умовах тісної взаємодії бухгалтерської служби із іншими структурними підрозділами підприємства, тому управлінському персоналу слід регламентувати порядок встановлення зв'язків (горизонтальних), рух інформації між структурними підрозділами і бухгалтерською службою. Система обліку створює інформаційну базу для безперервного моніторингу діагностики стану бізнесу з метою управління його інвестиційною безпекою. Тому, формування облікової політики має здійснюватися за такими напрямками.

1. Облікова політика для цілей фінансової зовнішньої звітності. Облікова політика безпосередньо впливає на показники фінансової звітності, які є інформаційною базою для прийняття рішень в системі управління ризиками, а також реальними та потенційними інвесторами. Від принципів формування облікової політики та обраних способів обліку залежить фінансова, а, отже, інвестиційна безпека суб'єкта господарювання.

2. Облікова політика для цілей оподаткування. Передбачає, що прийняття рішень з вибору оптимального способу формування податкової бази за податками та співвідношення методів оптимізації, які передбачені у податковому кодексі, для суб'єктів господарювання [7].

Організаційно-технічні питання облікової політики суб'єкта господарювання

слід розглядати та застосовувати як групу стандартів у контексті інвестиційної безпеки. Дана група стандартів містить документи, що регламентують такі питання обліку як:

- робочий план рахунків бухгалтерського обліку (з вказівкою на склад синтетичних та аналітичних рахунків);

- форми первинних облікових документів;

- документооборот;

- технологію обробки облікової інформації, яка містить планування, організацію та безперервний контроль як за складанням документів, так і за поточними обліковими записами. Це обумовлено тим, що сучасне програмне забезпечення автоматизованої обробки інформації має свою внутрішню структуру та алгоритми, визначає правила обліку.

- порядок внутрішнього контролю за фактами господарського життя. Система внутрішнього контролю економічного суб'єкта виконує захисну функцію. Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» облікова політика повинна містити об'єкти і періодичність проведення інвентаризації, виконуючи тим самим функцію контролю за майном підприємства та запобіганню зловживань, розкрадання, що усуває зниження рівня економічної безпеки. Таким чином, система внутрішнього контролю, що сформована обліковою політикою, може бути потужним засобом для запобігання як зовнішнього, так і внутрішнього впливу [7].

У зв'язку з цим, стає очевидним той факт, що облікова політика підприємств має переглядатися з урахуванням необхідності забезпечення системи інвестиційної безпеки. Такі зміни облікової політики мають бути комплексними, але однією з її цілей має стати мінімізація або нейтралізація внутрішніх і зовнішніх загроз. Таким чином, напрям дій з забезпечення інвестиційної безпеки в обліковій політиці є складною системою аналізу, та рішень в областях фінансового, управлінського обліку й інвестиційної безпеки, що створює сприятливі умови для ведення бізнесу та досягнення його цілей [7, 9]. Облікова політика, будучи інструментом реалізації

інвестиційної політики підприємства, містить перелік завдань, визначає основні напрями реалізації, позначає механізми реалізації, з урахуванням наявних ресурсів. У ринкових умовах інвестиційна діяльність на мікрорівні є підприємницькою діяльністю і здійснюється господарюючими суб'єктами на інвестиційному ринку з метою отримання прибутку.

З урахуванням викладеного були визначені завдання облікової політики в частині забезпечення інвестиційної безпеки, які полягають в такому (рис. 2.1):

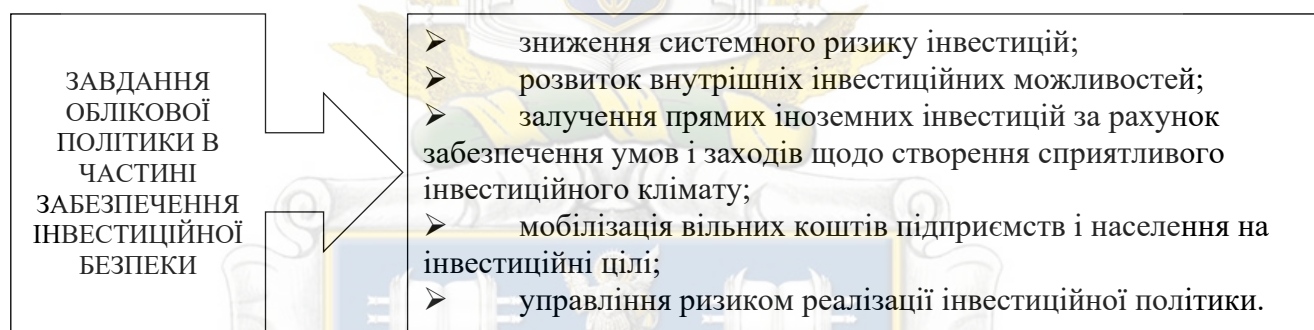

Рисунок 2.1 – Завдання облікової політики в частині забезпечення інвестиційної безпеки підприємства [30]

Виходячи зі сказаного вище, механізм формування та реалізації інвестиційної політики наведено нами у вигляді схеми (рис. 2.2).

Сучасний стан бухгалтерського обліку операцій із забезпечення інвестиційної безпеки характеризується відсутністю методичних розробок, які за нинішніх умов фінансової кризи в повному обсязі дозволяли б забезпечити інформаційні потреби користувачів. Облікова регламентація операцій, пов'язаних із формування резервів здійснюється П(С)БО та МСФЗ і не містить деталізованих методичних підходів до бухгалтерського обліку резервів для забезпечення інвестиційної безпеки підприємств.

З метою оптимізації та доведення до норми індикативних показників за кожним блоком удосконалено систему аналітичного обліку операцій із формування резервів забезпечення інвестиційної безпеки шляхом виділення відповідних аналітичних

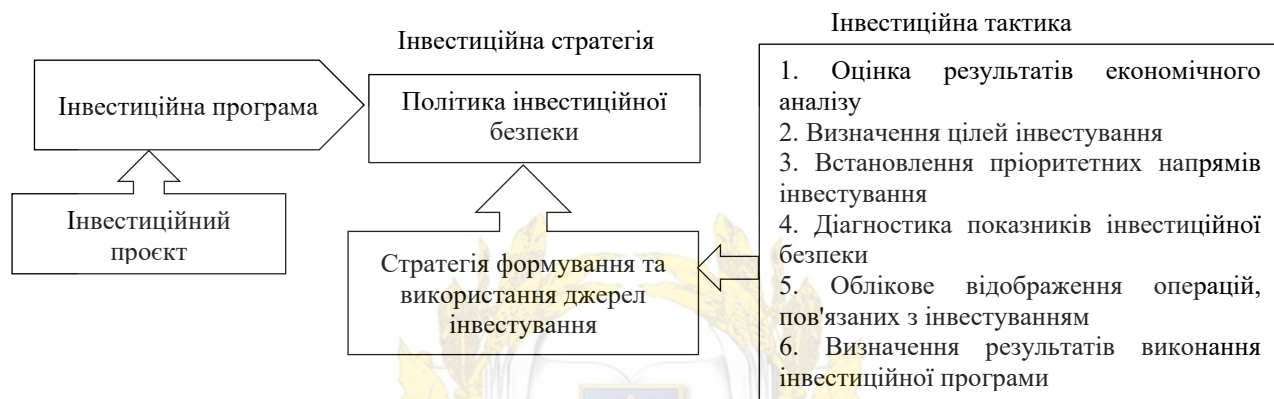

Рисунок 2.2 – Механізм реалізації облікової політики в частині інвестиційної безпеки підприємств [30]

рахунків до рахунку 474 «Забезпечення інших витрат і платежів» (рис. 2.3).

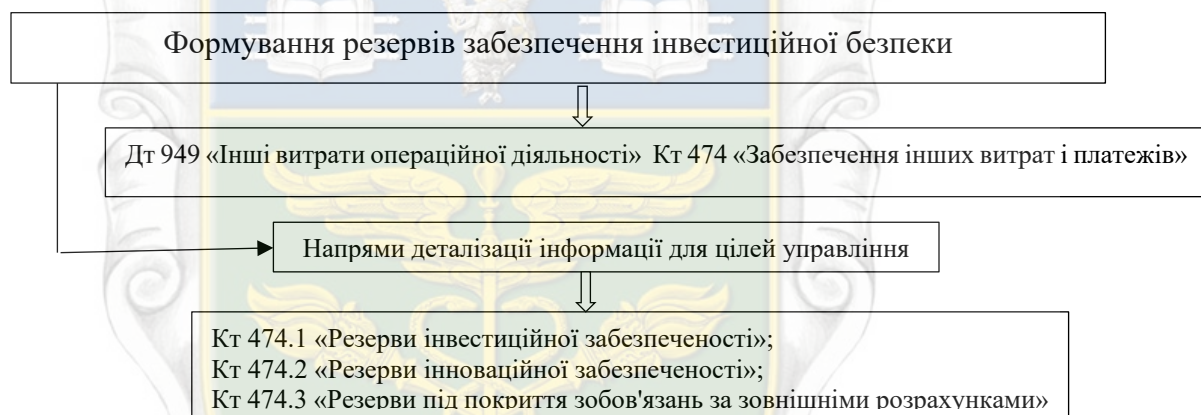

Рисунок 2.3 – Облікове відображення формування резервів забезпечення інвестиційної безпеки підприємства [30]

Рекомендації щодо класифікації інвестицій, їх оцінці, представленню у фінансовій звітності наводяться в декількох стандартах (табл. 2.1). Наведені особливості відображення елементів інвестиційної діяльності наводяться у звітності та можуть бути деталізовані до необхідного рівня за рішенням керівництва.

Таблиця 2.1 – Вимоги МСФЗ до розкриття у звітності підприємств інформації про інвестиційну безпеку [5, 30]

№ з/п	Положення з обліку інвестиційної діяльності	Стандарт
1	Основа для надання фінансової звітності	МСФЗ 1 «Надання фінансової звітності»
2	Регулювання здійснення інвестицій у нематеріальні активи	МСФЗ 38 «Нематеріальні активи»
3	Регулювання здійснення інвестицій у боргові цінні папери та інвестиції у власний капітал	МСФЗ 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка»
4	Встановлено вимоги з розкриття інформації щодо обліку інвестицій в асоційовані компанії	МСФЗ 28 «Інвестиції в асоційовані компанії»
5	Визначено вимоги з розкриття інформації щодо участі у спільних підприємствах, а також вимоги щодо звітності підприємств, які беруть на себе ризик, і підприємств-інвесторів	МСФЗ 31 «Частки у спільних підприємствах»
6	Регулювання щодо інвестиційної нерухомості	МСФЗ 40 «Інвестиційна нерухомість»

Інформаційне забезпечення процесу прийняття рішень щодо забезпечення інвестиційної безпеки повинно складатися з інформації, що формується в усіх підсистемах бухгалтерського обліку та повинна забезпечувати формування податкової та статистичної звітності, оперативних даних й інших відомостей.

Проаналізувавши діючі форми фінансової звітності підприємств, затверджених на нормативному рівні, встановлено, що сучасні підприємства не подають у відкритому доступі детальну інформацію про інвестиційне забезпечення та про показники, які б свідчили про стан інвестиційної безпеки підприємства. Ситуація є негативною, оскільки обмежує користувачів (потенційних інвесторів, аналітиків, власників та управлінський персонал) в задоволенні потреб отримати повну та достовірну інформацію про фінансово-господарську діяльність підприємств в частині забезпечення інвестиційної безпеки. Отже, існуючий інформаційний масив фінансової звітності для потреб зовнішніх користувачів є, на нашу думку, недостатнім. Що ж до потреб підприємства, то складання фінансової звітності не забезпечує оперативності управління, а інформація, у тих розрізах, що наведена в

фінансовій звітності, є недостатньою для прийняття дієвих рішень управлінським персоналом в частині забезпечення інвестиційної безпеки. Крім того, ця проблема стосується здійснення економічного аналізу ефективності використання інвестиційних ресурсів та інвестиційних резервів підприємства.

Необхідно зазначити, що розкриття відомостей про сформовані резерви залежить від діяльності суб'єкта господарювання та його потреб у розрахунку того чи іншого індикатора інвестиційної безпеки. Форма представлення інформації у Примітках до річної фінансової звітності може використовуватись як форма внутрішнього документу (звітності), яка має складатися з урахуванням вимог користувачів з метою: 1) посилення контрольної функції головного бухгалтера за ефективністю та правильністю розрахунків індикаторів інвестиційної безпеки підприємства; 2) з метою надання керівництву підприємства інформації для управління діяльністю і прийняття рішень щодо інвестиційної діяльності; 3) для визначення правильності оцінки заборгованості та своєчасності розрахунків за певними інвестиційними проектами.

Вище наведені пропозиції узагальнено у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Відображення інформації про інвестиційну діяльність у фінансовій звітності [6]

Назва фінансового звіту	Назва і код рядка звіту	Характер інформації, що розкривається
Ф. № 1 «Баланс» (Звіт про фінансовий стан)	1530 «Забезпечення за довгостроковими інвестиційними проектами»; 1670 «Забезпечення за поточними інвестиційними проектами»	Відображаються залишки резервів за інвестиційними проектами
Ф. № 3 «Звіт про рух грошових коштів»	Формування резервів: 3275 «Надходження коштів до резервів забезпечення інвестиційної діяльності», Витрачання зарезервованих коштів: 3280 «Витрачання зарезервованих коштів в результаті інвестиційної діяльності»	Відображається рух коштів за операціями з формуванням та використанням резервів за інвестиційною діяльністю
Ф. № 5 «Примітки до річної фінансової звітності»	525 «Доходи та витрати від ризиків інвестиційної діяльності» «Забезпечення за довгостроковими інвестиційними проектами»; 770 «Забезпечення за поточними інвестиційними проектами»	Відображається залишок, нарахування та використання резервів для забезпечення виконання інвестиційних проектів

Отже, головною метою управлінського обліку є забезпечення реалізації інформаційних потреб управлінського персоналу, та відповідальних за досягнення результатів діяльності.

2.2 Методичні підходи до формування обліково-аналітичної оцінки інвестиційної безпеки підприємства

Під обліково-аналітичним забезпеченням управління інвестиційною безпекою аграрних підприємств розуміють процес збору, підготовки, реєстрації та оброблення обліково-аналітичних даних та прийняття на їхній основі управлінських рішень, що стосуються забезпечення захисту фінансових інтересів підприємств на всіх рівнях його фінансових відносин від впливу внутрішніх і зовнішніх загроз.

У поєднанні облікових та аналітичних операцій у загальний процес, виконанні оперативного мікроаналізу та застосуванні його результатів під час моделювання управлінських рішень у системі інвестиційної безпеки підприємства полягає суть системи обліково-аналітичного забезпечення. Тому її основною ціллю є надання достовірних даних для керування інвестиційними процесами підприємства під час вибору напрямів підтримання його безпеки та ефективного розвитку.

Беручи до уваги специфікацію сучасних загроз, зв'язуючим складником у системі інвестиційної безпеки кожного суб'єкта господарювання повинна стати підсистема обліково-аналітичного забезпечення, ключові завдання якої полягають не лише в інформаційній підтримці процесу гарантування інвестиційної безпеки, а й у формуванні інформаційних потоків між суб'єктами та об'єктами безпеки, зовнішнім і внутрішнім середовищем. Зазначене ґрунтується, передусім, на результатах аналітичних досліджень, відповідно до яких відсутність необхідного обліково-аналітичного забезпечення призводить до того, що шлях до прийняття рішень господарюючими суб'єктами все більше орієнтується на ірраціональний підхід, аніж

на раціональний. Вирішення такої проблеми полягає у реалізації механізму, що лежить в основі обліково-аналітичного забезпечення і передбачає оцінювання поточного стану інвестиційної безпеки підприємства [33].

У сфері безпеки необхідно визначити такі головні шляхи використання обліково-аналітичного забезпечення управління інвестиційною безпекою підприємства:

- 1) моніторинг наявного рівня інвестиційної безпеки підприємства в сукупності та в розрізі головних функціональних частин;
- 2) задоволення потреб в інформації суб'єктів безпеки (внутрішніх та зовнішніх);
- 3) надання можливості врахувати аспекти в час, коли йде процес прийняття та реалізації кожного рішення менеджерами підприємства;
- 4) відстеження зміни рівня інвестиційної безпеки підприємства під впливом викликів, ризиків та загроз;
- 5) оцінювання та забезпечення максимально ефективного використання наявних ресурсів;
- 6) поєднання інтересів підприємства та функціонування зовнішнього середовища, інтересів власників, менеджерів та працівників для забезпечення сталого розвитку підприємства [30].

Також можна сформулювати основні функції обліково-аналітичного забезпечення системи управління як частини інформаційно-аналітичного забезпечення:

- а) інформаційна – забезпечення системи управління даними про діяльність підприємства внутрішніх і зовнішніх користувачів;
- б) облікова – зображення фактів господарської діяльності підприємств;
- в) аналітична – виконання на підставі первинної аналітичної інформації економічного аналізу діяльності.

Головними завданнями для обліково-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки підприємства мають бути:

- оцінка діяльності підприємства за вказаними напрямками;
- облік господарських операцій за цільовими шляхами на базі бухгалтерського обліку з використанням нефінансових показників;
- контроль використання матеріальних та нематеріальних ресурсів, точного зображення всіх господарських операцій на етапі планування, обліку та відповідності аналітичної інформації;
- формування аналітичних бюджетів як джерел акумулювання планових, облікових та аналітичних даних [17].

Цільове завдання системи обліково-аналітичного забезпечення як частини системи інвестиційної безпеки підприємства полягає у з'єднанні операцій обліку та аналізу в один процес, здійснення оперативного мікроаналізу, забезпеченні безперервності цього процесу і використанні його результатів за для створення бази даних для прийняття управлінських рішень.

Більш глибоке вивчення сутності обліково-аналітичного забезпечення управління інвестиційною безпекою підприємства дає змогу охарактеризувати головні етапи:

- 1) з використанням сформованого масиву первинної облікової інформації здійснюються виявлення, відбір, фільтр, узагальнення даних, що стосуються зміни рівня безпеки;
- 2) узагальнені облікові дані підлягають спеціальній аудиторській перевірці на достовірність та доцільність використання для цілей безпеки;
- 3) використання методів аналізу для обробки перевірених облікових даних;
- 4) об'єднання, узагальнення, формування звітів для використання користувачами – суб'єктами безпеки [30].

Система обліково-аналітичного забезпечення менеджменту відіграє важливу роль у функціонуванні системи управління підприємством, забезпечуючи взаємодію різних структурних підрозділів та реагуючи на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища. Під системою розуміють сукупність множин взаємопов'язаних

елементів, які утворюють певну цілісність, що наведено на рисунку 2.4.

Рисунок 2.4 – Елементи обліково-аналітичної системи інвестиційної безпеки підприємства [30]

На сучасному етапі розвитку обліково-аналітична підсистема, будучи складником комплексної системи інвестиційної безпеки підприємства, повинна передбачати збір, узагальнення й обробку даних оперативного, статистичного і бухгалтерського (фінансового й управлінського) обліку (серед них – дані за податковими розрахунками), а для економічного аналізу використовувати облікову (в розрізі його видів) та позаоблікову інформацію.

З огляду на згадані завдання, обліково-аналітичне забезпечення повинно відповідати таким вимогам:

- надавати користувачам інформацію про поточний стан і тенденції розвитку підприємства та зміну конкурентного середовища;
- забезпечувати внутрішній контроль над діяльністю підприємства;
- чітко та достовірно відображати у зовнішній і внутрішній звітності всі господарські операції, що здійснюються на підприємстві;
- сигналізувати про виявлення суттєвих змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі, які можуть указувати на момент виникнення чи реалізації певної загрози.

До основних завдань забезпечення інвестиційної безпеки суб'єктів господарювання належать оцінка рівня інвестиційної безпеки, встановлення й оцінка

чинників, які впливають на неї, та на основі цього розроблення системи заходів, що дадуть змогу визначати дію загроз, небезпек та посилення дії їх позитивного характеру. Під інструментарієм забезпечення інвестиційної безпеки суб'єктів господарювання варто розуміти сукупність елементів, що застосовуються для захисту його фінансових інтересів. Інструментарій містить фінансові методи, методи аналізу, критерії та індикатори, фінансові важелі та фінансові інструменти тощо.

Фінансові інструменти – це будь-яка договірна угода, згідно з якою відбувається збільшення активів одного суб'єкта господарювання і фінансових зобов'язань іншого контрагента. До фінансових інструментів належать: 1) платіжні інструменти (платіжні доручення, чеки, акредитиви); 2) кредитні інструменти (договори про кредитування, векселя); 3) депозитні інструменти (депозитні договори, депозитні сертифікати); 4) інструменти інвестування (акції, інвестиційні сертифікати); 5) інструменти страхування (страховий договір, страховий поліс); 6) інші види фінансових інструментів [30].

Учені-економісти найчастіше виділяють такі фінансові методи: фінансове прогнозування і планування, інвестування, кредитування, страхування, ціноутворення, матеріальне стимулювання, система оплати праці та інші [30]. Щодо важелів, на яких ці методи базуються, виділяють: дохід, прибуток, амортизацію, ціну, податки, кредити, пільги, санкції, заробітну плату, дивіденди тощо.

Фінансове планування охоплює весь комплекс заходів як із розроблення планових завдань, так і з утілення їх у життя.

Фінансове прогнозування – це розроблення на тривалу перспективу змін фінансового стану об'єкта у цілому та його окремих складників.

Прогнозування на відміну від планування не ставить завдання безпосереднього здійснення на практиці розроблених прогнозів. Ці прогнози являють собою передбачення відповідних змін.

Фінансове регулювання – вплив на об'єкт управління, за допомогою якого досягається стан стійкості фінансової системи у разі виникнення відхилення від

заданих параметрів. Регулювання охоплює, головним чином, поточні заходи щодо усунення поточних відхилень від графіків, планових завдань, установлених норм і нормативів.

Фінансове стимулювання виражається у спонуканні працівників фінансової служби до зацікавленості в результатах своєї праці.

Ще однією важливою групою фінансових методів є управління грошовими потоками, до складу якої входять управління готівкою, дебіторською та кредиторською заборгованістю, податковий менеджмент, а також специфічні операції, наприклад факторинг [30].

Отже, важливим елементом забезпечення інвестиційної безпеки підприємства є інформаційно-аналітична підсистема інвестиційної безпеки підприємства, яка має містити такі дані: якісні й кількісні значення індикаторів інвестиційної безпеки, наявність або потенційність ризиків і загроз, формалізовані інвестиційні інтереси та стан їх реалізації, стратегічний план (стратегія) забезпечення інвестиційної безпеки підприємства, якісні і кількісні параметри використання фінансових ресурсів, обсяг останніх, а також джерела їх надходження, фінансовий план (бюджет).

На нашу думку, встановлення фактичного рівня фінансової безпеки – ключовий етап її забезпечення, тому важливим є вибір інструментарію для здійснення такої оцінки.

РОЗДІЛ 3

КОНТРОЛЬ ТА ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ТОВ «АГРОТЕХ»

3.1 Аналіз інвестиційної діяльності та привабливості в умовах забезпечення інвестиційної безпеки ТОВ «АГРОТЕХ»

При зростанні можливостей підприємства збільшити обсяги своєї діяльності важливою є роль економічного аналізу фінансово-господарської діяльності, одним із завдань якого є комплексне та системне дослідження механізму формування, розміщення та використання інвестиційних ресурсів з метою забезпечення фінансової стабільності та інвестиційної безпеки підприємства, що вимагає необхідності вивчення організаційних положень щодо економічного аналізу [41].

Під аналізом розуміють метод дослідження, що характеризується умовним розподілом цілого на складові елементи та визначення його окремих сторін, характеристик, зв'язків. Слід зазначити, що аналіз є головним інформаційно-утворюючим елементом системи управління [5, с. 64].

Економічний аналіз як функція управління базується на даних бухгалтерського обліку та бухгалтерської звітності. Дані бухгалтерського обліку, фінансова звітність є головним джерелом інформації для економічного аналізу підприємства, джерелом, що забезпечує документальне обґрунтування аналітичних висновків. Найкращий спосіб оцінити майбутнього інвестиційного партнера та визначити рівень інвестиційної безпеки підприємства – збирати необхідну інформацію про нього, враховуючи дані про його господарську діяльність за останні роки, її масштаби, фінансовий стан, рентабельність, перспективи подальшого розвитку та проаналізувати індикатори інвестиційної безпеки.

Аналіз є проміжним етапом процесу управління між збором інформації і прийняттям рішень щодо оперативного регулювання виробництва і планування господарської діяльності економічних суб'єктів. Аналіз вимагає знання методів та

прийомів, що дає можливість розкрити внутрішню природу об'єкта, його взаємозв'язки і напрями розвитку [7]. Щодо визначення об'єктів аналізу зазначимо, що вчені одноставні в своїх позиціях та вважають об'єктами економічного аналізу результати господарської діяльності. Різниця полягає лише у їх деталізації. Деякі науковці приводять розширене визначення об'єкта економічного аналізу, зокрема у [21], вважають, що об'єкти аналізу – це передусім окремі економічні явища, процеси, проблеми, питання, показники. Позиція авторів [41, с. 21] полягає в тому, що об'єктами аналізу, наприклад, можуть бути економічні результати діяльності суб'єкта господарювання, фінансовий стан, платоспроможність, ліквідність, фінансові результати, обсяги виробництва та реалізації, собівартість, забезпечення трудовими, матеріальними та фінансовими ресурсами, характер їх використання. Об'єкти, які відносяться до складових економічного аналізу, вивчаються через застосування його характерних ознак. Вивчення економічних явищ та процесів, пов'язаних з діяльністю підприємства, здійснюється з позиції цільового спрямування, системності, комплексності, періодичності, достовірності і точності, зрозумілості та адекватності тлумачення [41, с. 23-24].

Виходячи з цих визначень, інвестиційна безпека як фактор, що обумовлює порядок забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами та характер їх використання, а також об'єкт, що виражає певні господарські процеси є об'єктом економічного аналізу (рис. 3.1).

Таким чином, на підставі вищезазначеного можна стверджувати, що інвестиційна безпека як об'єкт економічного аналізу має загальні характеристики, обумовлені сутністю цього поняття і його роллю у фінансово-господарській діяльності підприємства (взаємодія з іншими об'єктами, зміна в часі).

Вважаємо, що аналіз інвестиційної діяльності в частині забезпечення інвестиційної безпеки можна розглядати з позиції інвесторів, а також з позиції ефективності управління процесами формування та використанням інвестиційних ресурсів на рівні підприємства (рис. 3.2).

Рисунок 3.1 – Вимоги до аналізу індикаторів інвестиційної безпеки підприємства

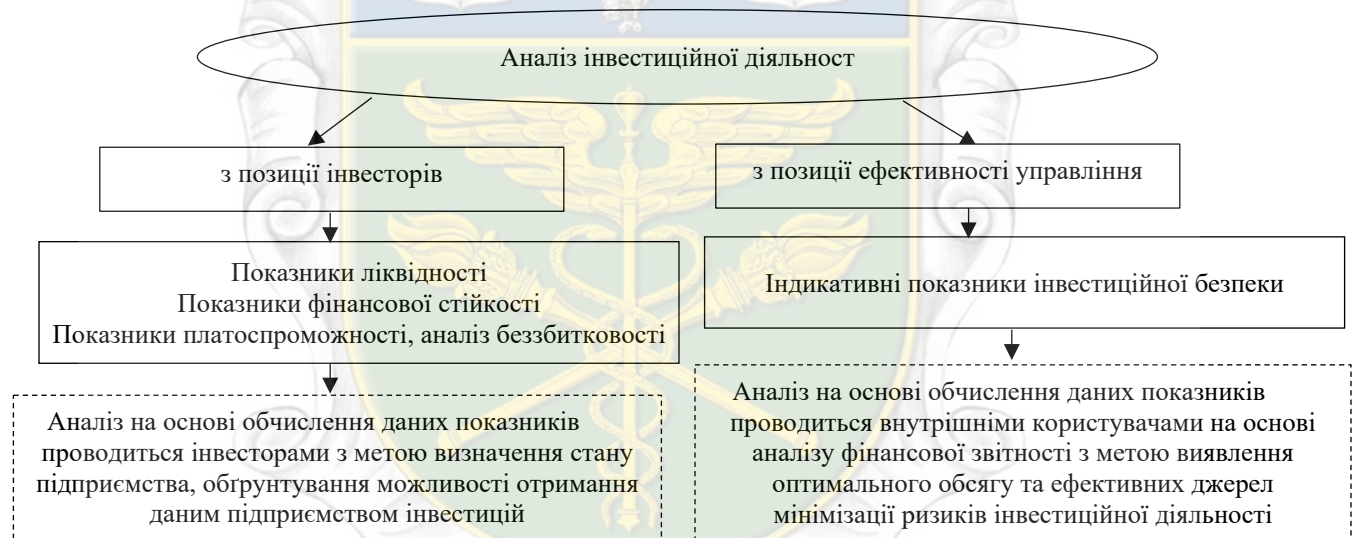

Рисунок 3.2 – Підходи до аналізу інвестиційної діяльності в частині забезпечення інвестиційної безпеки підприємства

Щодо методики аналізу, зазначимо, що єдина методика, яка б дозволила обґрунтувати рішення щодо залучення інвестицій в діяльність підприємства та

спрогнозувати можливі наслідки їх використання, відсутня. З метою розробки комплексної методики економічного аналізу інвестиційної діяльності в частині забезпечення інвестиційної безпеки підприємств та узагальнені складові методичного підходу наведено в додатку К.

Процес здійснення оцінки інвестиційної привабливості та результатів інвестиційної діяльності підприємства внутрішніми користувачами є більш достовірним, адже передбачає розрахунки на основі показників управлінської звітності підприємства, у той час, як здійснення такої оцінки зовнішніми користувачами значно ускладнюється умовами обмеження в інформаційного забезпечення виключно показниками оприлюдненої фінансової звітності [2].

Для оптимізації процесу оцінки інвестиційної діяльності та інвестиційної привабливості підприємства нами запропоновано такі два етапи:

1. Використання загального методу аналізу, а саме, горизонтального аналізу;
2. Розрахунок відносних коефіцієнтів щодо оцінки фінансової стійкості та платоспроможності з визначенням змін питомої ваги показників інвестиційної активності в структурі загальних пов'язаних показників.

У рамках дослідження інвестиційної діяльності підприємства користувачами на першому етапі доречним є застосування горизонтального аналізу динаміки показників фінансової звітності, що стосуються інвестиційної діяльності, для одержання загального уявлення про якісні зміни, які відбувались у структурі, а також динаміку цих змін з метою отримання достовірної інформації про фінансовий стан, платоспроможність підприємства [2, 26].

Для дослідження структури та динаміки активів і джерел формування коштів ТОВ «АГРОТЕХ» розрахуємо абсолютну та відносну зміну основних показників за 2018-2022 рр. (табл. 3.1).

Як бачимо, активи підприємства за період дослідження зросли на 74792 тис.грн. або на 20,54 %. Відбулось це переважно за рахунок оборотних активів, які зросли за період дослідження на 88464 тис. грн або на 38 %. Для необоротних активів

Таблиця 3.1 – Вертикальний і горизонтальний аналіз балансу ТОВ «АГРОТЕХ» у 2018-2022 рр.

Показники	2018	2019	2020	2021	2022	Відхилення 2022 р. від 2021 р.	
						абсолютне (+; -)	відносне (%)
Актив							
I. Необоротні активи	46203	67001	68485	61682	48010	-13672	-22,17
Нематеріальні активи	-	-	-	-	-	-	-
Незавершені капітальні інвестиції	-	-	-	-	-	-	-
Основні засоби	78821	104173	127277	137082	139052	1970	1,44
Інші необоротні активи	-	-	-	-	-	-	-
II. Оборотні активи	187947	285753	212995	232781	321245	88464	38,00
Запаси	56982	79930	94627	99139	136772	37633	37,96
Дебіторська заборгованість	30603	69478	16209	25330	45676	20346	80,32
Інша поточна дебіторська заборгованість	92704	59466	101646	107898	135037	27139	25,15
Гроші та їх еквіваленти	5814	359	454	414	3760	3346	808,21
Інші оборотні активи	1844	9519	59	-	-	-	-
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	-	-	-	-	-	-	-
БАЛАНС	234150	285753	281480	294463	369255	74792	25,40
Пасив							
I. Власний капітал	177877	200667	215519	239675	288003	48328	20,16
Зареєстрований (пайовий) капітал	120	120	120	120	120	-	-
Капітал у дооцінках	-	-	-	-	-	-	-
Додатковий капітал	4218	4218	4218	4218	4218	-	-
Резервний капітал	-	-	-	-	-	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	173539	196329	211181	235337	283665	48328	20,54
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	4382	899	-	-	-	-	-
III. Поточні зобов'язання і забезпечення	51891	84187	65961	54788	81252	26464	48,30
Короткострокові кредити банків	7102	23999	42917	36793	48336	11543	31,37
Поточна кредиторська заборгованість	24194	31955	14181	13491	20864	7373	54,65
Інші поточні зобов'язання	20588	27942	8863	4504	12052	7548	167,58
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	-	-	-	-	-	-	-
БАЛАНС	234150	285753	281480	294463	369255	74792	25,40

характерне зменшення (-13672 тис. грн. або на 22,17%). Аналізуючи джерела формування майна підприємства, необхідно зазначити, що власні ресурси

переважають – залучені. Так власний капітал за період дослідження збільшився на 48328 тис. грн. або на 20,16%. Серед складових власного капіталу, основна частка припадає на нерозподілений прибуток, що зріс за період дослідження на 48328 тис.грн. або на 20,54%. Дані таблиці свідчать також, що довгострокові зобов'язання і забезпечення відсутні на підприємстві, а поточні зобов'язання і забезпечення за період дослідження зросли на 26464 тис. грн. або на 48,3%. Серед них значна частка припадає на короткострокові кредити. Отже, проведений горизонтальний аналіз окремих показників фінансової звітності ТОВ «АГРОТЕХ» характеризує значну інвестиційну привабливість підприємства та активізацію його діяльності в порівнянні з 2018 роком.

В умовах обмеження інформаційних ресурсів та неможливості залучення експертів до здійснення оцінки інвестиційної привабливості та інвестиційної діяльності доцільним є застосування методу оцінки загального фінансового стану на основі даних консолідованої фінансової звітності ТОВ «АГРОТЕХ». У таблиці 3.2 наведемо результати розрахунків коефіцієнтів фінансової стійкості, платоспроможності суб'єкта господарювання за 20118-2022 рр. з метою оцінки його інвестиційної привабливості та діяльності.

Таблиця 3.2 – Аналіз показників фінансової стійкості та платоспроможності ТОВ «АГРОТЕХ»

№ з/п	Показники	2018	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+;-) 2022 р. від	
							2018 р.	2021 р.
1	Коефіцієнт фінансової незалежності	0,76	0,70	0,77	0,81	0,78	0,02	-0,03
2	Коефіцієнт фінансової залежності	1,32	1,42	1,31	1,23	1,28	-0,03	0,05
3	Коефіцієнт співвідношення позикових і власних коштів	0,29	0,42	0,31	0,23	0,28	-0,01	0,05
4	Коефіцієнт фінансування	3,43	2,38	3,27	4,37	3,54	0,12	-0,83
5	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,11	0,004	0,01	0,01	0,05	-0,07	0,04
6	Коефіцієнт поточної ліквідності	3,62	3,39	3,23	4,25	3,95	0,33	-0,30
7	Коефіцієнт швидкої ліквідності	2,52	2,44	1,79	2,44	2,27	-0,25	-0,17

Дані таблиці свідчать про високу фінансову стійкість підприємства, оскільки коефіцієнт фінансової незалежності коливається від 0,7 до 0,81. Загалом за період дослідження він незначно коливався, що свідчить про деякі зміни фінансової

стійкості. Відповідно коефіцієнт фінансової залежності мав аналогічну тенденцію, але у 2022 р. зріс на 0,05 п. порівняно з 2021 р., що не дуже позитивно впливає на фінансову стійкість ТОВ «АГРОТЕХ». Про незначне погіршення фінансової стійкості підприємства свідчить також коефіцієнт співвідношення позикових і власних коштів, адже у 2022 р. він збільшується на 0,05 п. Платоспроможність підприємства також змінюється за період дослідження. Так, коефіцієнт абсолютної ліквідності зменшується у два рази у 2018-2022 рр., коефіцієнт поточної ліквідності має максимальне значення і зростає до 4,25 п., а в 2022 р. – зменшується до значення 3,95 п., коефіцієнт швидкої ліквідності коливається протягом періоду і в 2022 р. зменшується до значення 2.27 п. Загалом розраховані коефіцієнти перебувають далеко за межами припустимого (критичного) рівня, що свідчить про нестачу грошових коштів на покриття невідкладних зобов'язань.

Разом з тим, дані що представлені вище свідчать про прибутковість, і як наслідок – інвестиційну привабливість та безпеку вкладення інвестиційних ресурсів.

Запропонована методика комплексного аналізу інвестиційної привабливості та інвестиційної діяльності враховує умови обмеженості інформаційних ресурсів, не потребує залучення додаткових спеціалістів, є зрозумілою для зовнішніх користувачів. Вона дає можливість оцінити реальні зміни фінансового стану суб'єкта господарювання, вплив активізації чи сповільнення інвестиційної діяльності на фінансові результати та допомагає у прийнятті відповідних рішень

3.2 Внутрішній контроль як складова економічної безпеки та інвестиційні ризики в економічній системі підприємства

Інвестиції являють собою чинник прогресивного розвитку будь-якої економічної системи. Зазвичай, інвестиції вкладаються з метою розширення виробництва, підвищення якості організації та управління на підприємстві, а також

удосконалення технологічного процесу суб'єктів господарювання. Інвестор, який вкладає кошти, ризикує вкладеними коштами, оскільки інвестиційний процес надзвичайно складно спрогнозувати. Тому, важливе значення при прийнятті рішення про вкладання коштів має інвестиційний клімат підприємства, галузі, регіону та країни загалом [71].

Інвестиційний клімат значною мірою визначається структурою і ступенем інвестиційного ризику. Доцільно враховувати два можливих випадки. З одного боку, зниження інвестиційних ризиків передбачає використання наявних обґрунтованих методів прогнозування розвитку та кількісних показників об'єкту інвестування, в який безпосередньо вкладаються певні ресурси. З іншого боку, щоб наблизитися до поставленої мети і при цьому здійснювати мінімальні витрати необхідно вміти раціонально управляти інвестиційним проектом на всіх етапах його життєвого циклу, що дозволить адекватно реагувати на всі можливі та непередбачені зміни факторів зовнішнього середовища.

Як відомо, в інвестуванні існує одне головне правило: чим вище очікувана норма прибутку від інвестицій, тим вище ризик понести збитки. Таким чином, високо ризикована інвестиція може дійсно принести великі втрати, але, з іншого боку, може бути джерелом прибутку. Ризиковану інвестицію інвестор вибирає тоді, коли премія за ризик його задовольнить [36].

В процесі дослідження та огляду економічної літератури з даного питання нами виявлено, що кожен автор наводить власні класифікаційні ознаки інвестиційного ризику. Розглянемо класифікації, які можна зустріти найчастіше: за видами; за сферою прояву; за характером прояву в часі; за ступенем передбачуваності; за джерелами виникнення та видами витрат та багато інших [35, 36, 51].

Розглянемо детальніше види інвестиційних ризиків [51].

Інфляційний ризик являє собою систематичний ризик, що зменшує реальну віддачу через зменшення купівельної спроможності прибутків. Хоча інфляція негативно впливає на більшість прибуткових інвестицій, проте, в деяких випадках

інфляція все ж може дати більш високу віддачу.

Ризик зміни процентних ставок знижує врожайність і прибутковість через зміни в процентній ставці, яка переважає.

Процентний ризик може вплинути на різні цінні папери по-різному. Ціна облігацій на вторинному ринку, наприклад, змінюється обернено пропорційно до зміни процентних ставок: коли процентні ставки зростають, то ціна облігації падає, і навпаки.

Бізнес-ризик – будь-який ризик, що може призвести до зниження чистих активів підприємства, так і чистого прибутку, що міг би, в свою чергу, знизити прибутковість будь-якого цінного паперу на його основі. Існують бізнес-ризик, що впливають на всі компанії, наприклад, ризик сектору та бізнес-ризик, що впливають лише на конкретну компанію. Наприклад, більш високі іпотечні ставки можуть збільшити бізнес-ризик для нерухомості або будівельних компаній. Однак, навіть такі подібні підприємства можуть мати абсолютно різні ризики, залежно від якості управління і ресурсів, які доступні для бізнесу [10, 24].

Фінансовий ризик полягає в тому, що підприємство не зможе здійснювати платежі через боргове навантаження. Відсотки і основні суми мають бути оплачені власними коштами, а не позиковими, що може призвести до банкрутства підприємства. Бізнес з великою кількістю боргу, відповідно щодо прибутків, не має великого резерву на непередбачені витрати або має низький рівень прибутку, і може не спрацювати, якщо економіка зіпсується або якщо він стикнеться з будь-яким іншим фактором, що знижує прибуток або збільшує витрати.

Операційний ризик являє собою ризик того, що підприємство не працює так, як має працювати, або не в змозі запобігти ризику, що виникає в бізнесі, як правило, тому що не має достатніх внутрішніх стримувань і противаг [24].

Податковий ризик полягає в тому, що податковий орган змінює податкові закони, які будуть впливати на інвестиції негативно. Більш високі податки на прибутки від інвестицій зменшують реальну віддачу та можуть знизити ціни на

інвестиції на вторинному ринку. Більш високі податки на бізнес знизять свій чистий прибуток, що, як правило, нижче ціни акцій, і може знизити ціни на облігації на вторинному ринку, якщо їх кредитний рейтинг нижчий, внаслідок зниження прибутків [10, 24].

Ринковий ризик являє собою ризик того, що ринкові умови можуть негативно вплинути на прибутковість інвестицій. Наприклад, ціни на цінні папери залежать від загального попиту і пропозиції, що коливається. Ринковий ризик, як правило, залежить від економічних умов, таких як інфляція, споживчі настрої, або доступність кредиту [24].

Ризик подій є ризиком, що може вплинути на потенційне повернення інвестицій. В цілому, ризик подій є ризиком, що впливає на компанію взагалі та її цінні папери, наприклад, програш основного судового процесу або обліковий скандал.

Ризик зміни валютного курсу є ризиком того, що обсяг іноземних інвестицій має негативний вплив змін у валютному курсі.

Нарешті, існує ризик ліквідності. Ризик ліквідності означає, що інвестиції не можуть бути швидко продані за розумною ціною. Нерухомість, наприклад, є неліквідною інвестицією, оскільки її продаж займе багато часу, якщо вона не продається нижче ринкової вартості [51].

Оскільки інвестори можуть вкладати кошти в різні проекти, то вони враховують той факт, що прибутки в майбутньому мають бути досить високими, а ризик неотримання коштів на останньому етапі життєвого циклу проекту має бути низьким. Рівень прибутковості від вкладання інвестицій має бути таким, щоб змусити інвестора вкласти кошти, незважаючи на існуючий ризик. Тобто кожен інвестор в майбутньому хоче отримати премію за ризик [35].

Існує безліч видів ризику, що спричинені різними факторами, або які зачіпають інвестиції різного ступеня. Деякі фактори впливають на більшість інвестицій і називаються системними ризиками. Інші ризики, такі як ризики сектора, впливають лише на конкретний сектор економіки. Деякі ризики є специфічними для бізнесу або

активів, і називаються несистематичні ризики, або диверсифіковані ризики, оскільки такі ризики можуть бути знижені шляхом диверсифікації інвестицій.

На основі побудови логічного зв'язку між поняттями «нестабільність», «невизначеність», «ризик», «економічний ризик» встановлено сутність інвестиційного ризику як ймовірності виникнення непередбачених фінансових втрат (зниження доходів, прибутку, втрата капіталу тощо) внаслідок невизначеності умов інвестиційної діяльності та встановлено його місце в складі ризиків господарської діяльності (рисунок 3.3).

Рисунок 3.3 – Місце інвестиційного ризику у системі класифікаційних ознак [35]

За рахунок невизначеності умов інвестиційної діяльності інвестиційний ризик – ймовірність виникнення витрат у вигляді доходу. Прибутковість і ризик, як відомо, є взаємопов'язаними категоріями. Існують такі найбільш загальні закономірності, що

відображають взаємний зв'язок між прийнятним ризиком та очікуваною прибутковістю діяльності інвестора: якщо внески більш ризиковані, то прибутковість, як правило, буде більш висока; при зростанні доходу зменшується ймовірність його отримання, в той час, як певний мінімально гарантований дохід може бути отриманий практично без ризику [35].

Існують деякі протиріччя між інвестиційними потребами підприємств та інвестиційними інтересами потенційних інвесторів – вагомі прибутки при мінімумі внесків. Взаємодія між цими поняттями розкриває внутрішній механізм здійснення інвестиційної діяльності. Даний механізм надає інвестиційному інтересу та інвестиційним потребам рушійну функцію, зокрема, у розвитку виробництва підприємства та суспільства загалом. Чим вищий рівень інвестиційного потенціалу суб'єкта господарювання та нижчий ризик інвестування в нього, тим вища його інвестиційна привабливість і, як наслідок, тим вища інвестиційна активність даного суб'єкта. Таким чином, можливості суб'єктів господарювання щодо залучення довгострокових джерел фінансування залежать від рівня їх інвестиційної привабливості [48].

Вагоме місце займають способи і методи безпосереднього впливу на рівень розвитку для того, щоб отримати його максимальне зниження, підвищити безпеку та фінансову стійкість підприємства, на якому інвестиційний проект реалізується. Виділення характерних ознак інвестиційних ризиків та їх адаптація до обліково-аналітичного середовища впливає на розвиток теоретичного забезпечення висвітлення питання, що досліджується та дозволило застосувати дані напрацювання в якості прикладного аспекту до організації бухгалтерського обліку та економічного аналізу операцій, пов'язаних із забезпеченням інвестиційної безпеки підприємств.

Залежно від специфічної природи інвестиційних ризиків та методів їх мінімізації та забезпечення управління виникає пряма залежність мети системи управління ними. Хоча взаємозалежність між такими цілями складніша, за прості ієрархічні зв'язки. Тому, з метою розробки цілей, притаманних системі бухгалтерського обліку з метою

забезпечення управління інвестиційними ризиками слід дотримуватися таких вимог:

– необхідно встановити порядок організації системи бухгалтерського обліку, тобто розмістити цілі залежно від пріоритету та їх важливості та визначити, яким чином вони впливатимуть на діяльність підприємства та наслідки їх впливу;

– оцінка потреби в інвестиційних ресурсах для реалізації мети підприємства. Тобто реалізація одних поставлених перед підприємством завдань вимагає ряду заходів та ресурсів. Тому система бухгалтерського обліку повинна забезпечувати управління та мінімізацію ризиків із врахуванням потреби у інвестиційних ресурсах;

– необхідно врахувати факт, що при досягненні одних цілей можна забезпечити реалізацію або навпаки пригальмувати досягнення інших цілей діяльності підприємства [23].

Тобто, система бухгалтерського обліку повинна сприяти оптимізації ефективності усієї управлінської системи з метою мінімізації наслідків впливу ризиків. На практиці можна застосовувати такі методи зниження ризиків:

- купівля інструментів з низьким ризиком кредитування, таких як казначейські облігації або інші цінні папери;

- купівля інструментів з високою ліквідністю;

- диверсифікація інвестиційного портфеля;

- захист інвестиційного портфеля від несприятливої зміни цін тощо [23, 48].

Також існує перелік загальноприйнятих прийомів та рекомендацій щодо нейтралізації або зниження ризику: уникнення ризику; лімітування концентрації ризику; розподіл ризиків; самострахування; страхування проектних ризиків спеціальними страховими компаніями; інші методи внутрішньої нейтралізації проектних ризиків [6, 62].

Таким чином, сучасні підприємства постійно стикаються з ризиками: політичними, фінансовими та економічними, конкурентоспроможними, організаційними та трудовими, інвестиційними та інноваційними. Це потребує забезпечення своєчасного виявлення та їх попередження в діяльності підприємства.

Стан економічної безпеки підприємства є важливою якісною характеристикою його функціонування.

Зазначимо, що внутрішній контроль і економічна безпека тісно взаємопов'язані і є невід'ємними складовими процесу управління ризиками в системі внутрішнього контролю. Методологія внутрішнього контролю не може бути сталою, це зумовлено багатьма чинниками, зокрема, процесом глобалізації, науково-технічним прогресом, зміною психології людей, підходів до ведення бізнесу, появою нових форм обробки та зберігання даних. Внутрішній контроль є одним із елементів внутрішньої безпеки підприємства.

Успішне досягнення більшості цілей підприємства значною мірою залежить від організації контролю на всіх стадіях: від постановки мети до аналізу досягнутих результатів. Саме тому контроль є важливою складовою системи управління. З часом видозмінюються цілі, змінюються методики, засоби контролю – все це призводить до постійного еволюційного розвитку контролю як функції менеджменту. Ще кілька років тому внутрішній контроль у більшості господарюючих суб'єктів здійснювався формально. Останнім часом йому стали приділяти дедалі більше уваги як з теоретичного, так і з практичного аспекту. Спостерігається також зміщення акценту з поточного та наступного контролю на попередній, орієнтований на запобігання та зниження можливих ризиків.

Поділяємо точку зору [22], що внутрішній контроль щодо забезпечення економічної безпеки підприємства є комплексом заходів із забезпечення збереження майна, зниження ризиків, запобігання шахрайства та зловживань персоналу.

Внутрішній контроль визначає законність, доцільність, ефективність здійснення фактів господарської діяльності. Він виступає основною функцією управління та представляє систему поточного спостереження і перевірки функціонування підприємства з метою оцінки доцільності й обґрунтованості прийняття управлінських рішень, виявлення відхилень і несприятливих факторів, своєчасного забезпечення інформацією управлінського персоналу щодо прийняття рішень з усунення,

мінімізації негативних наслідків підприємницьких ризиків та з метою управління ними. Процес контролю формується із встановлення нормативів, вимірювання фактично встановлених результатів і визначення коригувань в тому випадку, якщо отримані результати значно відрізняються від запланованих. Функції внутрішнього контролю пов'язані з функціями управління ризиками. Внутрішній контроль реалізується суб'єктами підприємства та є складовою необхідного, усталеного механізму управління, що сприятиме ефективній діяльності, досягненню необхідних виробничих і фінансових результатів, підвищенню конкурентоспроможності, збереженню активів і запобіганню зловживань [22].

Однією з важливих причин необхідності організації та здійснення внутрішнього контролю є та, що усі підприємства, безумовно, зобов'язані мати можливість своєчасно зафіксувати свої похибки діяльності та виправити їх до того моменту, як вони шкодитимуть реалізації поставленої мети підприємства. Порівнюючи досягнуті результати діяльності із плановими показниками, управлінський персонал підприємства забезпечує можливість виявити, на якому етапі було досягнуто позитивних, а де негативних результатів. Так, внутрішній контроль дає можливість встановити, які саме аспекти діяльності підприємства найефективніше сприяли реалізації його встановленої мети.

Внутрішній контроль є не тільки однією з основних функцій управління, але й ефективним інструментом забезпечення економічної безпеки підприємства шляхом регулярної перевірки та моніторингу реальності, законності та ефективності фактів господарського життя економічного суб'єкта. На кожне підприємство в процесі господарської діяльності впливають різні загрози, як внутрішні, так і зовнішні. Вони суттєво впливають на результати діяльності підприємства. Від правильної ідентифікації загроз, від правильного вибору вимірників їх прояву залежить оцінка економічної безпеки підприємства.

Для попередження загроз економічної безпеки необхідно розробити комплекс заходів, спрямованих на виявлення і усунення виявлених загроз. До таких заходів

пропонуємо віднести:

- вивчення нормативної бази із забезпечення внутрішнього контролю;
- створення інформаційної бази суб'єкта господарювання, захищеної від зовнішнього проникнення;
- системний підхід до розробки системи контролюючих заходів;
- делегування повноважень з організацією внутрішнього контролю над документарним оборотом, бухгалтерської звітністю, фінансовими та іншими майновими активами, кадрами;
- створення інституту взаємодії контролюючих осіб;
- боротьба із корупцією на місцях;
- постійний аналіз конкурентоспроможності підприємства, вивчення та аналіз клієнтської бази підприємства;
- контроль за дотриманням працівниками підприємства, що займають управлінські посади, прийнятих рішень на рівні керівництва.

Таким чином, правильно організований внутрішній контроль є основним елементом забезпечення економічної безпеки підприємства. Як наслідок, внутрішній контроль здатний підвищити конкурентоспроможність та ефективність діяльності підприємства. Для вдосконалення методичного інструментарію внутрішнього контролю необхідно конкретизувати процес управління ризиками маніпулювання даними бухгалтерського обліку економічного суб'єкта, а саме: уточнити за бізнес-процесами алгоритми виявлення ризиків спотворень фактів господарського життя, розкрити процес складання карти ризиків ймовірності спотворення облікових та звітних даних з подальшим їх виявленням у ході здійснення контрольних процедур.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

В результаті проведеного дослідження можна зробити наступні висновки.

Існування недостатньої уваги вчених до визначення місця інвестиційної безпеки підприємства в складі економічної безпеки зумовлює неефективність у прийнятті рішень у сфері інвестування через недооцінку потенційних вигід та загроз. З метою вирішення даного проблемного питання у складі економічної безпеки виділено інвестиційну складову та обґрунтовано їх змістовне наповнення, що забезпечило ефективну організацію, реалізацію та визначення місця операцій із забезпечення інвестиційної безпеки серед об'єктів бухгалтерського обліку з метою прийняття управлінських рішень для мінімізації ризиків усіх учасників інвестиційного процесу.

Відсутність у сфері інтересів облікової політики підприємств питань активізації інвестиційної складової ускладнює процес формування обліково-аналітичного забезпечення реалізації рішень в частині забезпечення інвестиційної безпеки. Тому регламентація інвестиційної політики на підприємстві є важливим завданням оптимізації діяльності підприємства, оскільки від її реалізації, в результаті, залежить порядок облікового відображення операцій, пов'язаних із забезпеченням інвестиційної безпеки.

Визначено, що інвестиційний ризик являє собою невід'ємний елемент підприємницької діяльності будь-якого суб'єкту господарювання. Важливою функцією інвестиційного ризику є розвиток соціального-економічного прогресу. Актуальність проблеми вдосконалення управління інвестиційним ризиком забезпечується високою об'єктивною значущістю, складністю, специфікою формування і функціонування вітчизняної економіки. Важливо вміти ефективно керувати інвестиційним ризиком за допомогою відповідних вимогам методик і класифікацій. В процесі дослідження встановлено, що інвестиційні ризики виявляють вплив на обліково-аналітичну систему, що сформована на підприємстві.

В роботі визначені заходи необхідні для того, щоб оптимізувати процес прийняття подальших управлінських рішень, пов'язаних із інвестиційними ризиками, та знайти шляхи їх мінімізації. Означено, що облікова політика повинна бути спрямована на стимулювання інвестиційної активності підприємств, приватних інвесторів, іноземних інвесторів, що є важливою умовою подолання економічної кризи. Облікова політика закладає основу інвестиційної безпеки у сфері фінансово-економічного управління. Враховуючи це, необхідно звернути увагу на розкриття місця та завдань облікової політики в системі управлінського обліку. Крім того, відсутність методики складання, структури та змісту облікової політики в частині забезпечення інвестиційної безпеки спрямовує на подальше дослідження вказаного напрямку.

Інвестиційна політика підприємства тісно переплітається із обліковою, податковою, договірною політиками, тому має характеризуватися цілісністю в системі бухгалтерського обліку та управління забезпеченням інвестиційної безпеки підприємства та охоплювати методичні, технічні та організаційні складові. Збалансовані інвестиційні рішення, засновані на повноцінному обліку перерахованих вище обставин, дозволять закласти основи успішної програми антикризових заходів.

Установлено, що сучасний стан бухгалтерського обліку операцій із забезпечення інвестиційної безпеки характеризується відсутністю методичних розробок, які в умовах сучасної фінансової кризи в повному обсязі дозволяли б забезпечити інформаційні потреби користувачів. З метою оптимізації та доведення до норми індикативних показників за кожним блоком удосконалено систему аналітичного обліку операцій із формування резервів забезпечення інвестиційної безпеки шляхом виділення відповідних аналітичних рахунків до рахунку 474 «Забезпечення інших витрат і платежів».

Визначено, що успішне функціонування системи бухгалтерського обліку для управління ризиком неможливе без врахування обмежень зовнішнього середовища і внутрішніх особливостей її розвитку. Обґрунтувавши сутність, переваги та недоліки

застосування методів управління інвестиційними ризиками визначено і проаналізовано комбінації способів обмеження ризику та управління наслідками реалізації інвестиційних проектів в бухгалтерському обліку. Такий порядок управління дозволить оцінити ступінь ризикованості інвестиційних вкладень, а також правильно сформулювати цільові установки, необхідні для ліквідації факторів негативного впливу на інвестиційну безпеку.

Наслідки неефективного управління інвестиційною діяльністю підприємства спричиняють погіршення його фінансового стану, продукують отримання збитку чи недоотримання доходу, що може призвести до банкрутства підприємства. Тому виникає необхідність розкриття інформації про наявність та наслідки використання інвестиційних ресурсів. Вирішення цієї проблеми може забезпечити система бухгалтерського обліку, вихідним елементом якої є бухгалтерська звітність.

Запропоновано на підприємстві складати внутрішню звітність щодо інвестиційної діяльності. Впровадження наведених форм внутрішньої звітності сприятиме ефективному проведенню аналізу та аудиту показників інвестиційної діяльності підприємства, що, в свою чергу, дозволить підприємству своєчасно виявляти негативні тенденції та уникати порушення фінансово-кредитної дисципліни, а отже і погіршення загального фінансового стану.

В процесі дослідження аналізу інвестиційної діяльності підприємства з метою забезпечення інвестиційної безпеки:

- сформовано такі завдання: оцінка динаміки, складу та структури інвестиційних ресурсів, аналіз інвестиційної діяльності, оцінка значень індикаторів інвестиційної безпеки, пошук шляхів оптимізації індикаторів інвестиційної безпеки;

- визначено об'єкти у вигляді індикаторів інвестиційної безпеки, згрупованих у однорідні блоки;

- представлено етапи економічного аналізу інвестиційної діяльності в частині забезпечення інвестиційної безпеки, які включають у себе аналітичне обґрунтування потреби у інвестиційних ресурсах, аналітичне обґрунтування виникнення

інвестиційних ризиків та шляхів їх мінімізації та забезпечення рівноваги фінансового стану через розрахунок індикативних показників, аналітичне забезпечення обґрунтування джерел та способів залучення інвестиційних ресурсів, аналіз результатів інвестиційної діяльності;

- відображено джерела інформації: фінансова, статистична та внутрішня звітність.

Для підвищення якості оцінки інвестиційної привабливості та інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання в процесі дослідження запропоновано розділення процесу оцінки на два етапи:

- 1) горизонтальний аналіз динаміки показників фінансової звітності, що у більшій мірі впливають на інвестиційний фон підприємства;
- 2) оцінка фінансової стійкості та платоспроможності на основі розрахунку відносних показників з визначенням змін питомої ваги показників інвестиційної активності в структурі загальних пов'язаних показників.

Запропонована методика комплексного аналізу інвестиційної привабливості та інвестиційної діяльності враховує умови обмеженості інформаційних ресурсів, не потребує залучення додаткових спеціалістів, є зрозумілою для зовнішніх користувачів. Вона дає можливість оцінити реальні зміни фінансового стану суб'єкта господарювання, вплив активізації чи сповільнення інвестиційної діяльності на фінансові результати та допомагає у прийнятті відповідних рішень.

Для покращення рівня інвестиційної привабливості підприємства пропонуються такі заходи: удосконалення нормативної законодавчої бази для покращення інвестиційного середовища країни; популяризація використання фінансового лізингу як нетрадиційного інвестиційного інструменту; структурна перебудова економіки на наукових принципах; удосконалення механізмів державного стимулювання інвестиційної активності, оцінка використання державних капіталовкладень підприємствами; вирівнювання платіжного балансу з метою запобігання зростанню боргової залежності держави та корпоративного сектору економіки і запобігання

відтоку капіталу за кордон; розробка політики, спрямованої на захист інтелектуальної власності; розробка комплексу антикризових заходів, спрямованих на зниження темпів інфляції, стабілізації стану фондового ринку; поступовий перехід до складання річної звітності підприємств згідно з Міжнародними стандартами фінансової звітності; зменшення оподаткованого прибутку на певний відсоток інвестиційних витрат; надання фінансової допомоги у вигляді дотацій, субсидій, субвенцій, бюджетних позик на розвиток окремих регіонів, галузей, виробництв.

Управління інвестиційними ризиками в системі економічної безпеки підприємства уможливорює визначення рівні моніторингу впливу ризиків на фінансовий результат інвестиційного проекту, дає можливість планування, прогнозування і контролю дій, спрямованих на мінімізацію ризиків і дозволяє створити базу історичного досвіду співвідношення ризиків, їх рівня та наслідків в цілях дотримання належного рівня інвестиційної безпеки підприємства.

Правильно організований внутрішній контроль є основним елементом забезпечення економічної безпеки підприємства. Як наслідок, внутрішній контроль здатний підвищити конкурентоспроможність та ефективність діяльності підприємства. Для вдосконалення методичного інструментарію внутрішнього контролю необхідно конкретизувати процес управління ризиками маніпулювання даними бухгалтерського обліку економічного суб'єкта, а саме: уточнити за бізнес-процесами алгоритми виявлення ризиків спотворень фактів господарського життя, розкрити процес складання карти ризиків ймовірності спотворення облікових та звітних даних з подальшим їх виявленням у ході здійснення контрольних процедур.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барташевська Ю. М. Методичні підходи до оцінки інвестиційних ризиків підприємства. *Приазовський економічний вісник*. 2021. № 2 (02). С. 36-41.
2. Башкова Д. О. Аналіз корисності інформації бухгалтерської звітності при прийнятті рішень інвесторами та необхідність її поліпшення. *Економічний форум*. 2018. № 3. С. 204-206. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecfor_2018_3_36.pdf
3. Богма О., Сілакова Г. Економічна безпека підприємства в контексті соціологічної теорії Парсонса. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2021. № 1. С. 67-74.
4. Богуславський Є. І., Опаріна О. В. Диверсифікація інвестицій. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 21. С. 40–48.
5. Брадул О. М. Обліково-аналітичне забезпечення менеджменту корпорацій: монографія. К.: КНТЕУ, 2019. 356 с.
6. Бутко М. П., Акименко О. Ю. Методичні підходи до оцінки ефективності інвестицій у регіональних господарських системах. *Регіональна економіка*. 2020. №1. С. 39–47.
7. Бухгалтерський облік в Україні / Р. Л.Хамяна та ін. Львів : Інтелект-Захід, 2012. 1072 с.
8. Бушовська Л. Б. Управління інвестиційною діяльністю як важливий складник економічної безпеки підприємства. *Економіка та управління підприємствами*. 2017. № 11. С. 170–176.
9. Верхоглядова Н.І. Бухгалтерський фінансовий облік : теорія та практика: Навчально-практичний посібник. Київ. : Центр учбової літератури, 2010. 536 с.
10. Вітлінський В. В., Великоіваненко Г. І. Ризикологія в економіці та підприємстві. К.: КНЕУ, 2019. 557 с.
11. Войнаренко М. П., Єпіфанова І. Ю. Управління інвестиційною діяльністю

промислових підприємств : монографія. Вінниця : ВНТУ, 2011. 188 с.

12. Гетьман О. О., Шаповал В. М. Економіка підприємства. 2-ге видання. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 488 с.

13. Гончарук А. Г. Економічна безпека як фактор інвестиційної привабливості харчового підприємства. *Економіка харчової промисловості* . 2021. № 4. С. 33-34. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/echp_2021_4_8.pdf

14. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 436 – IV. / URL: [http:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15)

15. Гук З. Б. Аспекти комплексної оцінки інвестиційної безпеки підприємства. URL: Lviv Polytechnic National University Institutional Repository <http://ena.lp.edu.ua>.

16. Давидюк Т. В. Фінансово-економічна безпека чи фінансова складова економічної безпеки: епістемологічний підхід. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2018. № 1(25). С. 39–51.

17. Дехтяр Н. А., Дейнека О. В. Фінансово-економічна безпека підприємства : сутність та механізм забезпечення. Стратегії економічного розвитку: держава, регіон, підприємство : колективна монографія : у 2-х т. ; за заг. ред. К.С. Шапошникова та ін. Херсон : Гельветика, 2015. Т. 2. С. 1–17.

18. Добровольська О. В., Рондова М. А. Прогнозування банкрутства як методу оцінки фінансового стану підприємства. *Агросвіт*. 2020. № 20. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/20_2021/7.pdf

19. Дорошко М. В. Модель діагностики економічної безпеки процесу прийняття інвестиційних рішень на підприємстві. *Управління проектами та розвиток виробництва*. 2021. № 4. С. 37–44. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Uprgv_2021_4_7.pdf

20. Дуброва О. С., Клименко С. М. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків. Київ : КНЕУ, 2015. 252 с.

21. Економічний аналіз / М.А. Болюх, В.З. Бурчевський, М.І. Горбаток; За ред. акад. НАНУ, проф. М.Г. Чумаченка. К.: КНЕУ, 2010. 540 с.

22. Живко З. Б. Економічна безпека підприємства: сутність, механізм забезпечення та управління: монографія. Львів :Ліга-Прес, 2022. – 256 с.
23. Іваненков А. М., Грабовський І. С. Механізм управління ризиками в інвестиційній діяльності. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. Вип. 6 (11). С. 111–114.
24. Івченко І. Ю. Економічні ризики. К.: Центр навчальної літератури. 2019. 304 с.
25. Інвестування / В. М. Гриньова, В. О. Коюда, Т. І. Лепейко, О. П. Коюда. К.: Знання, 2018. 452 с.
26. Коваленко А. Г. Сутність методичних підходів до аналізу фінансових інвестицій. *Економіка і регіон*. 2020. № 4. С. 144–149.
27. Коломієць Н.О. Інвестиційні ризики та їх сутність. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2016. № 1. С. 73-78.
28. Коптєва Г. М. Економічна безпека як критерій оцінки бізнеспроцесів підприємства. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2020. № 2. С. 133-138.
29. Кравченко М. В., Науменко О. О. Організація та функціонування системи економічної безпеки аграрного сектору. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2018. 245 с.
30. Кравченко М. В., Яценко В. В. Методичні підходи та теоретичні аспекти обліково-аналітичного забезпечення системи фінансово-економічної безпеки. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2019. С. 67-72. URL: <http://vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2019/35-2019/11.pdf>
31. Крамаренко К. М. Управління інвестиційною діяльністю підприємств в умовах сталого розвитку економіки. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. № 4. С. 246–250.
32. Крупка М. І. Формування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності в економіці України: монографія. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2021. 404

с.

33. Куделя Л. В. Методика оцінки рівня економічної безпеки сільськогосподарських підприємств. *Україна в геоекономічному просторі, глобальні виклики, сучасні тренди розвитку соціально-культурної трансформації*: матеріали I Всеукраїнської Інтернет-конференції. Тернопіль, 2014. 237 с.

34. Кудрявцев В.М. Модель інвестиційно-фінансового вибору джерел фінансування інвестиційної діяльності підприємства для забезпечення його інвестиційної безпеки. *Бізнес Інформ*. 2021. № 3. С. 94–97. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/binf_2012_3_27.pdf

35. Кучменко В. О., Загоровська В. В. Інвестиційні ризики в економічній системі підприємства. *Вісник ЖДТУ*. 2017. №2 (80). С. 124-127.

36. Кушнір С. О., Вернидуб М. Ю. Оцінювання ризиків інвестицій та інновацій в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. № 2. 2018. С. 10–13.

37. Лаговська О. А., Берляк Г. В. Сутність інвестиційної безпеки підприємства та її місце у системі економічної безпеки. *Вісник ЖДТУ*. 2018. № 4 (66). С. 74–81.

38. Липчанська О. В. Методика та організація аналізу фінансових інвестицій. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2016. № 2. С. 10–15.

39. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність. К.: Центр учбової літератури, 2019. 472 с.

40. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності затвержені Наказом Мінфіну України від 28.03.2013р. № 433. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13/conv>

41. Мошенський С. З. Економічний аналіз. Житомир: Рута, 2017. 704 с.

42. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 (в редакції від 23.07.2019 р.). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>

43. Овецька О. В. Економічна безпека в системі операційної діяльності підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 46. С. 51-54.
44. Організація і методика економічного аналізу: навчальний посібник / А.М. Журлов та ін. Одеса: Фенікс, 2010. 318 с.
45. Ортинський В. Л., Керницький І. С., Живко З. Б. Економічна безпека підприємств, організацій та установ. К. : Правова єдність, 2019. 544 с.
46. Островська Н. Л. Шляхи вдосконалення механізму моніторингу кредитних ризиків при інвестиційному кредитуванні. *Фінанси, облік і аудит*. 2018. №20. С. 132-141.
47. Павлова С. І. Теоретичні підходи до класифікації методів оцінки інвестиційних проектів. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. 2019. №1(47). С. 195-198.
48. Паньков О. Б. Управління інвестиційною діяльністю як базовий складник економічної безпеки підприємства. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2020. № 4(115). С. 90–93. URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2020/4_2020/18.pdf
49. Паянок Т. М., Савченко А. М., Морозюк А. М. Загальна оцінка фінансового стану підприємства: теоретичні та практичні підходи. *Економіка та держава*. 2020. № 12. С. 88–94. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/12_2020/18.pdf
50. Пересада А.А. Інвестиційне кредитування. К.: КНЕУ, 2012. 364 с
51. Петренко І. І. Інвестиційні ризики в економічній системі підприємства та способи їх мінімізації. URL: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/2020/01/191.pdf>
52. Пилипенко С. М. Впровадження вартісно-орієнтованого управління підприємств в сучасних умовах господарювання. 2017. URL: http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/17555/1/Pylypenko_S_article_2017_3.pdf
53. Плєскач В. Л., Кулик А. В. Методологічні засади державного

регулювання фінансово-економічного розвитку. *Фінанси України*. 2019. № 10.

54. Побережна Н. М. Інвестиційна складова економічної безпеки. *Вісник Національного технічного університету "ХПИ". Сер. : Технічний прогрес та ефективність виробництва*. 2018. № 67. С. 179–185. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vsrptp_2018_67_31.pdf

55. Положення про документальне забезпечення записів в бухгалтерському обліку: наказ Міністерства фінансів України від 24.05.1995 р. № 88 Верховна Рада України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95>

56. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19>

57. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV (в редакції від 16.11.2018 р.) / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

58. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні : Закон України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

59. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>

60. Про застосування стандартів аудиту: рішення Аудиторської палати України від 31.03.2011 №229/7 / Аудиторська палата України. URL : https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr7_1230-12/card5

61. Про затвердження Концептуальної основи контролю аудиторської діяльності в Україні: рішення Аудиторської палати України від 27.09.2007 р. № 182/3 / Аудиторська палата України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr2_3230-07

62. Свеженцев О. О. Методичні підходи до кількісної оцінки інвестиційного ризику. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»*. 2019. №6. С. 89–94.

63. Сімкова Т. О., Байда О. К. Формування системи управління

інвестиційною діяльністю підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 12. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2020/121.pdf

64. Сімчук А. Р. Механізм забезпечення економічної безпеки підприємств. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/395.pdf>

65. Смірная С. М. Соціально-економічна безпека підприємства у світлі концепції сталого розвитку. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 43. С. 282-287.

66. Стефанович Є. А. Інвестиційні проекти та джерела їх фінансування. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. №20. С. 8 –12.

67. Тарасюк Г. М. Управління проектами. К.: Каравела, 2009. 320 с.

68. Теорія систем і системний аналіз / О. А. Балтовський, К. Ю. Ісмайлов, О. І. Сіфоров, Г. В. Форос, О. М. Заєць; за заг. ред. Балтовського О.А. Одеса: РВВ ОДУВС, 2021, 156 с.

69. Ткачик Ф. Інвестиційний проект: сутність, методи оцінки та джерела фінансування. *Економічний аналіз*. 2021. Вип. 9. Ч. 2. С. 398-402

70. Феєр О. В. Управління інвестиціями як складова інвестиційного механізму підприємства. *Економіка та суспільство*. 2016. № 5. С. 256–259.

71. Шепиленко В. Інвестиційні ризики в діяльності підприємств. *Вісник Сумського національного аграрного університету*, 2022. 2 (92), 24-29. <https://doi.org/10.32782/bsnau.2022.2.3>

72. Штамбург Н. В. Складові економічної безпеки підприємства. *Бюлетень міжнародного Нобелівського економічного форуму*. 2021. № 1 (4). С. 490–496.

ДОДАТКИ